

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та соціальної роботи**

**Партнерство надавачів соціальних послуг
державного і недержавного секторів**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу, 401 групи
Українець Марія Іванівна

Керівник:

кандидат соціологічних наук,
доцент **Камбур А.В.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № від «__» _____ 2025 року

Зав. кафедрою _____ проф. Тимчук Л.І.

АНОТАЦІЯ

Українець М.І. Партнерство надавачів соціальних послуг державного і недержавного секторів. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, 2025.

У кваліфікаційній роботі проаналізовано сутність, форми та механізми партнерства між надавачами соціальних послуг державного та недержавного секторів в Україні. Особливу увагу приділено нормативно-правовій базі, що регулює взаємодію у сфері соціального обслуговування, а також практичним аспектам реалізації спільних ініціатив. Досліджено переваги міжсекторної співпраці, її вплив на ефективність надання соціальних послуг та підвищення якості життя отримувачів допомоги. На основі аналізу вітчизняного досвіду та зарубіжних моделей сформульовано рекомендації щодо вдосконалення партнерської взаємодії між державними установами та організаціями громадянського суспільства. Робота ґрунтується на принципах відкритості, субсидіарності та соціальної справедливості, що є визначальними у розвитку сучасної системи соціального захисту.

Ключові слова: соціальні послуги, партнерство, державний сектор, недержавний сектор, міжсекторна взаємодія, соціальна політика, громадські організації.

ABSTRACT

Ukrainets M.I. Partnership between Public and Non-Governmental Social Service Providers. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 231 Social Work. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The bachelor's qualification paper analyzes the essence, forms, and mechanisms of partnership between public and non-governmental social service providers in Ukraine. Particular attention is paid to the legal and regulatory framework governing cooperation in the field of social services, as well as to practical aspects of implementing joint initiatives. The study explores the advantages of cross-sectoral collaboration and its impact on the efficiency of service delivery and the improvement of beneficiaries' quality of life. Based on the analysis of national experience and international models, the paper formulates recommendations for enhancing partnership interaction between public institutions and civil society organizations. The research is grounded in the principles of openness, subsidiarity, and social justice, which are fundamental to the development of a modern social protection system.

Keywords: social services, partnership, public sector, non-governmental sector, cross-sectoral cooperation, social policy, civil society organizations.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____М.І.Українець

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТРЕТІЙ СЕКТОР І СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ТА ВПЛИВИ.....	7
1.1. Організації третього сектору як інститут громадянського суспільства.....	7
1.2. Моделі соціальної політики та їхній вплив на роль неприбуткового сектору в соціальній сфері.....	16
Висновки до розділу I.....	34
РОЗДІЛ 2. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НАДАВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	36
2.1. Зарубіжний досвід залучення неприбуткових організацій на ринок послуг у соціальній сфері.....	36
2.2. Функціональне взаємодоповнення як основа соціального партнерства між державними інституціями та організаціями неприбуткового сектору.....	44
Висновки до розділу II.....	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тема партнерства між надавачами соціальних послуг державного та недержавного секторів є надзвичайно актуальною в сучасних умовах. В умовах економічних та соціальних викликів, що стоять перед суспільством, ефективна взаємодія між державними та недержавними організаціями стає критично важливою для забезпечення якісного надання соціальних послуг. Зростаюча потреба в соціальних послугах, спричинена війною, демографічними змінами, міграційними процесами та економічною нестабільністю, вимагає від держави гнучкості та ефективності у використанні ресурсів.

Недержавні організації, такі як благодійні фонди, громадські об'єднання та приватні соціальні служби, часто мають інноваційні підходи та можуть швидше реагувати на потреби населення. Водночас, вони потребують підтримки та координації з боку держави для забезпечення стійкості та системності своєї діяльності. Партнерство між державним та недержавним секторами може сприяти покращенню доступності та якості соціальних послуг, оптимізації використання ресурсів та впровадженню інновацій.

За таких умов неприбуткові неурядові організації, метою існування яких стає не прибуток, а суспільна користь, стають суб'єктом, здатним забезпечити реалізацію функції держави з максимальним урахуванням потреб, що склалися у населення. Особливої значущості це набуває в соціальній сфері, оскільки конкретна неприбуткова структура обирає для себе певну нішу соціальних послуг із задоволення потреб окремих категорій громадян.

Без неприбуткових організацій держава не зможе виконати всі свої завдання і, як наслідок, для неї буде проблематично виконати зобов'язання перед громадянами. Призначення цього інституту громадянського суспільства вбачається не тільки в наданні соціальних послуг, а й у формуванні балансу відносин міжнаціонального та міжрелігійного характеру. Неприбуткові

організації задають етичні орієнтири, цінності, що впливають на соціальні та економічні відносини в суспільстві.

Успішне партнерство державного і приватного секторів у питанні соціального обслуговування населення – це перспективний напрямок реалізації соціально значущих проєктів, який передбачає передачу виконання низки соціальних зобов'язань держави неприбутковим структурам, що здатне підвищити якість послуг соціального характеру, що надаються населенню країни, і скоротити витрати бюджету.

Дослідження цієї теми дасть змогу виявити ефективні моделі співпраці, визначити ключові фактори успіху та перешкоди, що стоять на шляху інтеграції зусиль різних секторів. Це, своєю чергою, сприятиме формуванню рекомендацій для поліпшення політики та практики у сфері соціального забезпечення, що є важливим для подальшого розвитку соціальної сфери в Україні.

Серед відомих зарубіжних вчених, які присвятили свої праці вивченню НПО сфери соціальних послуг, варто відзначити праці А. Ейкенберрі, Д. Клувера, Б. Гуо, Д. Гардіна, Д. Міддлетон та інших. Внесок та особливості діяльності українських НПО сфери соціальних послуг проаналізовані у дослідженнях представників Інституту лідерства та управління УКУ, окремі аспекти розкриті в працях Макарової О.В., Горєлова Д., О. Кочемировської, А. Авчухової та інших. Праці вище зазначених науковців зробили внесок у вирішення питання забезпечення стійкого розвитку сфери соціального захисту, проте питання маркетингових аспектів діяльності представників некомерційної сфери залишились недослідженими.

Організаційно-правові форми неприбуткових організацій разом з Цивільним Кодексом України (Відомості ВР, 2003, № 40-44, ст.356 остання редакція якого відбулася 01.01.2010 на підставі 1568-17) знайшли відображення у Законах України «Про підприємництва в Україні» від 27.03.1991 р (ВВР), «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 07.05.09, «Про саморегулюючі організації», «Про об'єднання громадян»,

«Про благодійництво та благодійні організації», «Про організації роботодавців» від 24.05.2001 р. № 2436-III, Проекті Закону «Про непідприємницькі організації» [21; 22].

Об’єкт дослідження – Система соціального партнерства у сфері надання соціальних послуг.

Предмет – Механізми взаємодії між державними інституціями та організаціями неприбуткового сектору в контексті надання соціальних послуг.

Мета роботи – Проаналізувати зміст, моделі та умови реалізації партнерства між державними і недержавними надавачами соціальних послуг.

Відповідно до мети були визначені наступні **завдання**:

1. Розкрити сутність і функції організацій третього сектору як інститутів громадянського суспільства.
2. Дослідити вплив різних моделей соціальної політики на роль неприбуткового сектору в соціальній сфері.
3. Проаналізувати міжнародний досвід залучення неприбуткових організацій до системи соціального обслуговування.
4. Визначити умови, які сприяють формуванню ефективної взаємодії між державними і недержавними суб’єктами у наданні соціальних послуг.

Для розв’язання поставлених завдань нами були використані такі **методи дослідження**: теоретико-критичний аналіз літератури з теми дослідження; зіставлення, узагальнення і синтезування здобутої інформації тощо. Теоретичну рамку дослідження склали концепції соціальної держави, її трансформації в соціально-сервісну державу, ідеї про розвиток НПО. Крім того, одна з відправних точок дослідження полягає в тому, що НПО здатні посилювати роль держави в організації соціальних послуг населенню в разі дотримання певних умов обома взаємодіючими сторонами.

Робота може бути використана студентами ВНЗ для підготовки до семінарських занять, також може бути використана викладачами для проведення лекції, практик тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 54 найменування та додатків. Повний обсяг роботи: 71 сторінка.

РОЗДІЛ І.

ТРЕТІЙ СЕКТОР І СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ТА ВПЛИВИ

1.1. Організації третього сектору як інститут громадянського суспільства

Теорії та концепції громадянського суспільства існують доволі давно, проте зовсім недавно у фокусі соціальних наук з'явилися неприбуткові організації, які виступають інститутами громадянського суспільства. Добровільні об'єднання громадян існували завжди, але сучасні неприбуткові організації відрізняються від них. Організації розрізняються за типом фінансування: комерційні та неприбуткові, а також за участю держави в їхній діяльності: державні та недержавні.

У міжнародному праві використовується термін неурядова організація, а не некомерційна. М. П. Мосійчук у роботі «Дослідження проблем та викликів неприбуткового сектору в Україні у сферах освіти, віри, турботи та суспільства» наводить перелік критеріїв, притаманних неурядовим організаціям, а також теоретичні підходи, що вивчають НУО. Основна ознака НУО – незалежність від держави [17]

Далі визначають наявність у НУО структури організації та мету існування, яка не передбачає отримання прибутку. Авторка спирається на опис неурядових організацій М. П. Мосійчука, який пропонує кілька підходів у їхньому вивченні, зокрема політико-соціологічний, що містить у собі розгляд місця неурядових організацій, яке вони посідають у повсякденному житті; а також Г. Керейя, який дотримується цієї позиції [17].

Г. Керей позначає, що поняття неурядової організації може включати в себе різного роду асоціації, які не є частиною уряду, але впливають на суспільство. Неурядові організації поділяють за типом діяльності, за

соціальною складовою та організаційною складовою. Особливість неурядових організацій полягає в тому, що, часто вони є міжнародними і створюються як мінімум представниками трьох країн.

У нашому законодавстві неурядові організації відрізняють від неприбуткових, що пов'язано з джерелом фінансування організації.

У цій роботі розглядаються неприбуткові організації. Неприбуткові організації позначаються як організації, відмітними ознаками яких і є поява ініціативних, самодіяльних, самоврядних об'єднань громадян, діяльність яких спрямована на розв'язання спільних проблем, захист спільних інтересів, які не пов'язані ні із завоюванням влади, ні з витяганням прибутку для збагачення їхніх членів.

Часто неприбуткові організації позначають як «третій сектор», тому що вони не належать ні до державного, ні до комерційного, що пов'язано зі становищем громадянського суспільства. Неприбуткові організації позначаються А.А.Халецькою як соціальний інститут, що є структурою громадянського суспільства. На її думку, неприбуткові організації повністю відповідають визначенню соціального інституту, оскільки вони так само покликані організовувати й управляти процесами спільної життєдіяльності людей у різних сферах і галузях суспільства. Третій сектор, у якому функціонують неприбуткові організації, часто розглядають як сферу активності.

Завдання неприбуткових організацій полягає в залученні індивідів до процесу соціальних змін у суспільстві, а також допомога в захисті прав і свобод громадян. В ідеальній моделі існування третього сектору, він активно взаємодіє з двома іншими секторами, що можливо тільки в умовах повноцінної демократії. Дослідники пишуть, що інститути мають основну роль усередині громадянського суспільства і позначаються як добровільні, саморегульовані об'єднання громадян у групи, спілки, організації, які не залежать від держави, але тісно взаємодіють із нею [6, с.96].

Існує безліч підходів до вивчення будови громадянського суспільства, але виокремлюють два найпопулярніші: перше трактування, «широке», що

охоплює вивчення всіх процесів, пов'язаних із громадянським суспільством. Завдяки цьому підходу можливе вивчення неприбуткових організацій у процесі їхньої взаємодії з різними структурами та організаціями. Так само в рамках цього підходу описується громадянська культура, яка може стати основою для функціонування неприбуткових організацій.

«Вузький» підхід до вивчення структури громадянського суспільства описує винятково громадські об'єднання (зокрема й НПО) і політичні партії. У процесі діяльності неприбуткових організацій підвищується громадянська активність громадян, що є необхідною умовою для функціонування соціальної держави.

Інституціалізація неприбуткових організацій визначається як перехід зі стану групи до самостійного соціального інституту і супроводжується кількома етапами, такими як самовизначення, входження в існуючу правову систему. Крім того зазначають, що дуже важливим для інституціалізації є момент суспільного визнання факту її існування, права та здатності реагувати на суспільні виклики, чинити позитивний вплив на існування суспільства.

Однією з найважливіших ознак інституціалізації неприбуткових організацій є визнання з боку держави її інститутів. Інституціалізація відбувається поетапно і вважається завершеною, коли неприбуткова організація формується як визнана державою та її інституціями організація, що має неполітичний характер і має культуру громадянської участі в суспільному житті. Швидкість інституціалізації неприбуткових організацій залежить від таких чинників: рівень професіоналізму керівників та учасників, а також фінансування організацій.

Обидва фактори впливають на якість виконуваних неприбутковими організаціями соціальних послуг, від чого безпосередньо залежить їх прийняття. В Україні існує закон «Про неприбуткові організації», в якому повністю прописано загальні положення неприбуткових організацій, їхні форми (як-от: громадські спілки, автономні неприбуткові організації, асоціації, громадські та релігійні об'єднання тощо), створення, реорганізацію та ліквідацію

неприбуткових організацій, види діяльності неприбуткових організацій, управління неприбутковими організаціями, підтримку неприбуткових організацій, контроль за їхньою діяльністю [22].

Закон кілька разів редагували, зокрема, було внесено останню поправку «визнання соціально орієнтованої неприбуткової організації виконавцем суспільно корисних послуг», що встановлює, що оцінку якості надання соціально орієнтованою неприбутковою організацією суспільно корисних послуг здійснюють органи виконавчої влади відповідно до їхньої компетенції.

Пізніше було так само внесено поправки до цього закону і стосувалися вони, насамперед, економічної підтримки неприбуткових організацій. У поправках зазначається, що держава може надавати економічну підтримку неприбутковим організаціям за рахунок замовлень неприбутковим організаціям на проведення проєктів або послуг, що проводяться у вигляді грантів, у яких НПО беруть участь на конкурсній основі. Так само для неприбуткових організацій передбачені пільги з виплати податків і зборів.

Неприбуткові організації мають право претендувати на майнову підтримку з боку держави, яка може виражатися у виділенні безоплатного приміщення у право користування для організації. Створена законодавча база для існування неприбуткових організацій показує, що державні структури не просто визнають існування неприбуткових організацій, а й націлені на співпрацю з ними та підтримують їхню діяльність. Виходячи з цього пункту можна говорити про інституціалізацію неприбуткових організацій в Україні.

Особливість інституціалізації неприбуткових організацій в Україні дещо відрізняється від того, як це відбувається в європейських країнах. Основною відмінністю є те, що в нашій країні створення неприбуткового сектору відбувається стихійно, в той час як в Європі створення третього сектору відбувалося планомірно, що пов'язано і з більшим періодом часу, в якому відбувалася інституціалізація, і так само з історичними особливостями та умовами розвитку європейського суспільства.

Безпалько О. пише, «що в нашій країні формування неприбуткового сектору відбувається не так довго і в умовах нестабільної економіки. Існування і функціонування неприбуткових організацій, до основних завдань яких належить досягнення соціальної справедливості, а також залучення громадян до розв'язання соціально значущих для суспільства проблем, безпосередньо залежить від сталого економічного розвитку» [4, с.89].

Неприбуткові організації сильно відрізняються від політичних інститутів, оскільки підсумком діяльності є розв'язання будь-якої соціальної проблеми в суспільстві, а не отримання місця у владних структурах. Неприбуткові організації створюються з ініціативи громадян за появи відповідної соціальної необхідності. Зазначається, що в українському суспільстві поява третього сектора є результатом кризових ситуацій.

Успіх діяльності неприбуткових організацій у розв'язанні тієї чи іншої проблеми пов'язаний з їхньою відносною незалежністю, гнучкістю, а так само вмінням використовувати потенціал своїх учасників. Неприбуткові організації виникають на базі конкретних ініціатив і найефективніші саме для їх реалізації. Найчастіше причинами появи неприбуткових організацій визначають бездіяльність державних органів у розв'язанні конкретних соціальних проблем або їхню нездатність це зробити.

Іноді зазначають, що нездатність ринкової економіки виробити будь-яку соціальну послугу так само призводить до створення неприбуткової організації, яка, спираючись на культуру пожертвувань і волонтерську працю, виявляється навпаки, спроможною.

Неприбуткові організації мають відповідати таким ознакам: сумлінності та ефективності. Сумлінність визначається наявністю звітності, компетентності, етики та відсутністю корумпованої діяльності. Ефективність неприбуткової організації залежить від того, наскільки в ній поєднуються такі критерії: чи досягаються поставлені цілі організації, продуктивність організації, імідж організації, якість послуг, що надаються.

Критерії ефективності схожі на критерії будь-якої іншої комерційної організації, однак, слід зазначити, що у випадку з неприбутковим сектором, ці критерії носять лише номінальний характер, тому що вся діяльність НПО має добровільний і волонтерський характер. Таким чином, можна зазначити, що існування третього сектору залежить не тільки від правового і нормативного аспекту, а й від бажання індивідів брати участь у їхній діяльності.

О.Вінніков пише, «що найчастіше в роботі неприбуткових організацій беруть участь представники середнього класу, тому що саме реалізація в будь-якій професійній сфері дає змогу займатися волонтерською діяльністю. Розвиток інститутів громадянського суспільства, зокрема й неприбуткових організацій, безпосередньо залежить від активності громадян. Створення неприбуткової організації залежить від особистої зацікавленості громадян і найчастіше, учасниками неприбуткових організацій стають люди, які безпосередньо або побічно зіткнулися з проблемою, на вирішення якої спрямована діяльність конкретної НПО» [9].

Неприбуткові організації поділяються за сферами їхньої діяльності. В Україні неприбуткові організації поділяються за такими галузями: екологічні, наукові, допомога жінкам, захист прав дітей, ветеранські, спортивні, молодіжні та інші. Основними учасниками неприбуткового сектору стають дві групи: інтелігенція і молодь, де до першої входять працівники бюджетних установ, науки і соціальних галузей, а до другої – нове покоління, відносно вільне від традицій радянського минулого.

Як ми вже зазначили, в неприбуткових організаціях використовується, більшою мірою, волонтерська праця. У зв'язку з цим, у неприбуткових організаціях поділ праці відбувається добровільно і заснований на принципах взаємодопомоги, що створює комфортні умови взаємодії учасників. Однією з властивостей неприбуткових організацій, крім гнучкості, відзначають уміння знаходити нестандартне й ефективне розв'язання конкретних соціальних проблем, саме тому часто неприбуткові організації називають постачальниками ідей, і пов'язано це, насамперед, із розмаїттям учасників організації, а також

можливістю кожного реалізувати свій потенціал, як громадянський, так і людський.

У деяких випадках, якщо неприбутковій організації бракує ресурсів і можливостей у розв'язанні якихось соціальних проблем, вона всіляко привертає увагу громадськості та влади до її існування й участі в її розв'язанні. Результатами діяльності неприбуткових організацій як інститутів громадянського суспільства відзначають розв'язання соціальних проблем, що з'являються в суспільстві, або привернення до них уваги; реалізація громадянського і людського потенціалу індивідів, а також саме неприбуткові організації стають сполучною ланкою між державними структурами та суспільством, організовуючи діалог між цими структурами.

Успіх неприбуткових організацій у розв'язанні соціальних проблем полягає в активному використанні дослідницьких практик для вивчення проблемної галузі. Часто подібні дослідження проводяться в кооперації з державою або з комерційним сектором, що дає змогу використати більше можливостей. Неприбуткові організації мають прямий доступ до цільової аудиторії і пов'язано це з можливістю проникати в ті сфери людської діяльності, з якими державні структури не завжди стикаються.

Використання можливостей, наявних у неприбуткових організацій, впливає на якість одержуваної інформації та дозволяє побачити проблему в її реальному стані. Зазначається так само, що неприбуткові організації часто контролюють дотримання законів державними органами та дотримання прав громадян у тому чи іншому питанні, а помічаючи порушення не залишають їх без уваги, а активно доносять інформацію до громадськості.

Наявність великої кількості неприбуткових організацій, а також різноманітність їхньої діяльності свідчить про модернізацію суспільства, а також про процес демократизації, відмінною рисою якого є функціонування інститутів громадянського суспільства. Під час вивчення громадянського активізму неможливо оминути явище волонтерства, адже більша частина співробітників неприбуткових організацій складається саме з волонтерів.

Слід розрізняти державних, які обслуговують різноманітні заходи, та громадянських волонтерів, які займаються безпосередньо соціально значущою діяльністю. Нас цікавлять громадянські волонтери. Волонтерство вирізняється мобільністю і швидкою реакцією на соціальну проблему, що виникає. А. Халецька пише, що «сьогодні критеріями їхньої активності є швидкість реакції на «запит», мобілізація добре підготовленого контингенту цивільних рятувальників» [48].

Формування інституту волонтерства залежить від ціннісних установок, що існують у суспільстві. Наприклад, зміщення споживчих та індивідуалістичних цінностей на другий план і пропагування таких установок, як взаємодопомога, довіра і справедливість. Зростає значущість таких організацій, як професійні громадські організації, сформовані активістами, що володіють відповідними професійними навичками для розв'язання певної соціальної проблеми.

Т. Борисова описує «екологічні професійні громадські організації, члени яких активно борються за збереження довкілля та захист екології від забруднення тощо. Подібні організації не є прикордонним станом на шляху формування неприбуткової організації, а можуть бути описані як певний тип неприбуткової організації. Подібні організації активно взаємодіють із науковою спільнотою, яка є для них джерелом потрібної інформації, необхідної для вибудовування моделі розв'язання проблеми» [7].

Таке поєднання професіоналізму, включеність у сферу науки та мобільності відповідає запиту сучасного суспільства, яке сьогодні ще точно не знає, яким воно стане завтра. Функціонування добровольчих/волонтерських рухів напрямку залежить від того політичного режиму, який існує в державі. Якщо в державі діє авторитарний режим, то всі організації вимушено опиняються під тиском держави, таким чином неприбутковий сектор втрачає функцію контролю за державою.

Зазначається, що багато добровольчих рухів стають політизованими, як в Україні, так і в інших країнах. Однак, слід пам'ятати, що існування інституту

добровольчості необхідне суспільству, бо він продукує та поширює морально-етичні цінності громадянської відповідальності за події в будь-якому місці та часі.

Особливості історичного розвитку нашої країни призвели до того, що формування громадянського суспільства стало можливим відносно недавно та має відмінності від досвіду європейських країн, де цей процес відбувається досить давно. Менталітет, економічний розвиток, поняття громадянської відповідальності та інші чинники, що впливають на процес формування громадянського суспільства, відрізняються в нашій країні від західних країн. Незважаючи на наявну різницю, спільним залишається роль неприбуткових організацій у цьому процесі.

У цьому підрозділі ми розглянули концепції вивчення громадянського суспільства, кожна з яких передбачає наявність спеціалізованих інститутів громадянського суспільства, що виконують його функції: нагляд за діяльністю держави, захист прав і свобод громадян, забезпечення взаємодії між державою і суспільством.

Подібні інститути часто описуються в соціальній науці як асоціації, і саме неприбуткові організації виступають подібними асоціаціями. Неприбуткові організації повинні володіти кількома критеріями. Наприклад, неприбуткові організації не повинні займатися комерційною діяльністю і отримання прибутку не є метою їхнього існування. Так само неприбуткові організації є добровільним об'єднанням людей, які бажають вплинути на розв'язання будь-якої соціальної проблеми, що виникає в суспільстві.

Особливим успіхом користуються неприбуткові організації, сформовані за принципом професійної участі у розв'язанні того чи іншого питання, тому що саме люди, які мають спеціалізовану підготовку, мають більше шансів розробити правильну стратегію для трансформації проблемної ситуації, що склалася. Якщо говорити про ті сфери, в яких діяльність неприбуткових організацій є необхідною, то можемо виділити сферу екології та збереження довкілля; збереження історичної та культурної спадщини; допомогу людям, які

опинилися в скрутному становищі; захист прав уразливих груп населення; допомогу людям з обмеженими можливостями; захист прав тварин.

Усі описані сфери є проблемними і на їхньому ґрунті виникає велика кількість конфліктних ситуацій, розв'язання яких можливе винятково за допомогою створення діалогу між соціальними групами, і саме неприбуткові організації володіють можливостями привертання уваги громадськості до цих проблем, пропонування ефективних шляхів їхнього розв'язання, тому що саме неприбуткові організації мають прямий доступ до інформаційного поля, що допомагає одержувати найповнішу та найправдивішу інформацію про проблемну ситуацію, що склалася.

Безумовно, діяльність неприбуткових організацій неможлива без взаємодії з державою. По-перше, неприбуткові організації не володіють владою і ресурсами для розв'язання будь-якої соціальної проблеми, але вони можуть привернути увагу, зокрема й держави, до її розв'язання. Усі описані вище сфери діяльності неприбуткових організацій входять до спектру діяльності і держави, яка не завжди може отримати достовірну інформацію і тут саме неприбуткові організації відіграють роль сполучної ланки. Саме наявність успішної взаємодії неприбуткових організацій і держави є показником існування громадянського суспільства, а так само наявність процесу демократизації суспільства.

1.2. Моделі соціальної політики та їхній вплив на роль неприбуткового сектору в соціальній сфері

У наукових дослідженнях неприбуткового сектору поширеною є типологія, що ґрунтується на порівнянні моделей взаємодії держави, громадянського суспільства та ринку в соціальній сфері. Виокремлюють три основні моделі: ліберальну, корпоративістську та соціально-демократичну. Вони різняться рівнем участі держави у фінансуванні неприбуткових організацій, ступенем

громадянської активності, домінуючими функціями НПО (сервісною чи представницькою), а також історико-культурними передумовами їх становлення. Розглянемо детальніше особливості кожної з моделей, починаючи з ліберальної, яка склалася в англосаксонських країнах.

Ліберальна модель характеризується значною чисельністю працівників, зайнятих у неприбутковому секторі, а також помітною участю волонтерів у діяльності організацій. Відмінною рисою цієї моделі є те, що значна частина фінансування надходить із членських внесків і благодійних пожертв. У порівнянні з іншими напрямками, менше значення надається представництву інтересів — основний акцент робиться на наданні соціальних послуг. Типовими прикладами втілення цієї моделі вважаються США та Великобританія. Її еволюція значною мірою визначалася змінами у сфері соціальної політики та пріоритетами державного регулювання.

У 1930-х роках у США підтримка неприбуткових структур була включена до програми консервативних сил, що сприяло активнішому залученню громадських об'єднань до соціального обслуговування. На початку 1960-х років державне фінансування неприбуткових організацій у соціальній сфері стало інструментом для заміщення прямих урядових програм. З того часу ці організації почали все менше залежати від приватної філантропії й все більше функціонувати як партнери держави у забезпеченні суспільних потреб.

У 1970-х роках система соціального забезпечення США охоплювала широкий спектр освітніх послуг, що стало важливим чинником у становленні третього сектору як академічного суб'єкта. У період з 1962 по 1967 роки державне фінансування соціальної сфери з боку федерального уряду сприяло тому, що місцеві та регіональні органи влади почали передавати частину соціальних функцій у виконання професійним асоціаціям та некомерційним структурам. Цьому процесу сприяли законодавчі зміни 1967 року, які зняли обмеження щодо укладення субконтрактів на надання таких послуг. У першу чергу на аутсорсинг було передано турботу про людей із ментальними порушеннями, програми протидії алкоголізму та наркоманії, догляд за дітьми, а

також організацію притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. У 1971 році обсяг соціальних послуг, які реалізовувалися через субконтракти, становив 25% від загальних соціальних витрат, а до 1976 року цей показник зріс до 49% [38, с. 401].

З початку 1970-х років у США відбулися суттєві зміни у розподілі владних повноважень і фінансових ресурсів між центральною та субнаціональними гілками влади, що позначило початок процесу децентралізації управління. У 1980-х роках новий соціальний курс адміністрації Рональда Рейгана додатково посилив вплив неприбуткового сектору на надання соціальних послуг. Умови федеративного устрою надали місцевим і регіональним органам влади більше автономії в управлінні фінансами, які надходили з федерального бюджету. Проведення конкурсів серед некомерційних організацій та малого бізнесу дозволяло формувати соціальні програми, краще адаптовані до потреб конкретних громад. Водночас важливого значення набув розвиток державно-приватного партнерства — правової форми, яка сприяла створенню спеціалізованих неурядових організацій, покликаних координувати співпрацю між урядовими структурами та представниками третього сектору.

У цій ситуації уряд заявив про намір поступово відмовитися від участі в тих соціальних сферах, де громадянське суспільство вже демонструвало ефективність. Наприкінці 1980-х років офіційна політика федерального уряду США передбачала, що активність місцевих громад, благодійність і волонтерська діяльність мають стати важливим доповненням до державних соціальних програм. У зв'язку з цим державне фінансування неприбуткових організацій через гранти було суттєво скорочено. Замість цього акцент було зміщено на залучення приватного капіталу, підтримку з боку корпорацій і благодійних фондів. Одним зі стимулів для розвитку приватного фінансування та розширення діяльності фондів стало зниження податкового навантаження. Додатково некомерційним організаціям запропонували форми опосередкованої державної підтримки, зокрема ваучери та податкові пільги. Унаслідок цих змін третій сектор був змушений адаптуватися до нових умов, значно

трансформували джерела фінансування, оскільки раніше основу ресурсної бази складали саме державні контракти. Крім того, неприбуткові організації потрапили в умови конкуренції з приватним бізнесом у сфері соціальних послуг. Одним із результатів нової політики стало активне зростання комерційної діяльності в секторі, адже обсяги приватної допомоги виявилися недостатніми для повної компенсації скорочених бюджетних коштів [38, с.421].

Як свідчать дослідження Р.М. Касіля, «з 1970-х років політичні еліти США дедалі рідше брали участь у масштабних громадянських об'єднаннях, таких як «Ветерани зарубіжних воєн» чи «Американський легіон». Натомість зросла їхня залученість до структур, пов'язаних із наданням соціальних послуг, благодійністю або елітними клубами. Дослідники трактують ці зміни як частину загального процесу зменшення членства в масових організаціях. Проте така тенденція пояснюється не лише з позицій теорії соціального капіталу, яка акцентує на руйнуванні соціальних зв'язків і потенційній загрозі якості демократичного процесу, а й ширшими трансформаціями у сфері громадської участі та соціального функціонування еліт» [28, с.28].

Зосереджуючи увагу на державній політиці, науковці також підкреслюють, що зміни в структурі неприбуткового сектору пов'язані з еволюцією самої моделі надання допомоги соціально вразливим групам. Це стосується як типів організацій, що беруть участь у наданні послуг, так і джерел фінансування та ролі держави в цьому процесі.

Аналізуючи склад неприбуткових організацій США на початку 2000-х років, можна побачити відображення тенденцій, сформованих у другій половині XX століття. Зокрема, близько 11% таких організацій функціонували в галузі охорони здоров'я, 37% — надавали соціальні послуги, 12% були пов'язані з освітньою сферою. Таким чином, майже 60% усіх структур діяли у соціальному напрямку. Крім того, 12% організацій займалися культурою та мистецтвом, 4% — релігією, ще 4% — екологічними питаннями, а 7% — були спрямовані на загальне благо. Відповідно до чинного законодавства, ці організації мали право на статус суспільно важливих та отримання податкових

пільг (детальніше про це — нижче). Окрім розподілу за сферами діяльності, організації різняться за формами організації та функціональними особливостями. Американське законодавство визначає приблизно 26 типів неприбуткових організацій, до яких також належать профспілкові об'єднання та пенсійні страхові фонди. За оцінками, у 1999 році внесок неприбуткового сектору у валовий внутрішній продукт становив близько 7%, а частка працевлаштованих у ньому сягала 10% від загальної кількості працюючих [28, с.30].

Упродовж останніх десятиліть XX століття кількість фондів у США помітно зростає — з 21 877 у 1975 році до понад 50 тисяч у 1999-му. Лише за десятиріччя з 1987 по 1997 рік кількість благодійних організацій зростає на 64%. Водночас, фінансова підтримка з боку держави становила приблизно п'яту частину від усіх надходжень організацій, що працювали у сфері соціальної політики поза межами медичних послуг.

Ці тенденції в управлінні соціальною сферою зумовили необхідність впровадження бізнес-підходів у діяльність неприбуткових організацій, зокрема фандрайзингу та управління проєктами. Таку трансформацію називають процесом "маркетизації" третього сектору.

Суттєвим фактором у взаємодії між неприбутковими структурами й державою в США стали податкові преференції для тих організацій, діяльність яких відповідає критеріям суспільної корисності. Однак, щоб претендувати на податкові пільги або державне фінансування, такі організації мають утримуватись від політичної активності. Як іронічно зауважив Р. Касіль, держава дозволяє допомагати нужденним, але не підтримує ініціативи щодо змін у самій системі підтримки [28, с.30]. Таким чином, організації мають зосереджуватись переважно на сервісній функції, а не на захисті чи просуванні інтересів окремих груп, що, своєю чергою, стимулює розвиток фандрайзингу та залучення позабюджетних ресурсів.

Неприбуткові організації у США звільнені від податку на прибуток, а пожертви — як від фізичних, так і юридичних осіб — не оподатковуються.

Крім того, вони не сплачують податку на нерухомість, що створює фінансове навантаження для місцевих бюджетів. У Нью-Йорку, наприклад, у 1993 році від 34% до 59% власності в різних районах не оподатковувалось через належність до суспільно значущих установ.

Такий стан речей поставив уряд перед дилемою: з одного боку, пільги стимулюють залучення приватних коштів до соціальних програм, з іншого — держава фактично фінансує діяльність НПО, які реалізують її політику. Це викликає сумніви щодо доцільності масштабних податкових преференцій. Відтак одним із рішень стало підвищення стандартів результативності програм, які впроваджують неприбуткові організації, щоб довести ефективність використання наданих ресурсів і виправдати особливий статус третього сектору в соціальній політиці.

Посилення конкуренції з боку бізнесу змусило неприбуткові організації звужити спектр своєї діяльності, зосередившись переважно на наданні благодійної допомоги та реалізації дослідницьких ініціатив. У відповідь на це багато з них почали впроваджувати елементи підприємницької діяльності, що викликало дискусії щодо доцільності податкових пільг для структур, які дедалі більше наближаються до комерційних компаній [23, с.215].

Загалом, упродовж XX століття американський третій сектор зазнав суттєвих змін: відбулося зростання кількості фондів, активна комерціалізація діяльності, підвищення професійного рівня організацій. Утім, надання статусу суспільно корисних організацій обмежує їхню участь у лобістській діяльності, що стримує розвиток тих НПО, які орієнтуються на захист інтересів конкретних соціальних груп у США.

У Великій Британії розвиток неприбуткового сектору відбувався нерівномірно, переважно як реакція на соціально-економічні виклики. На думку дослідників, довгий час державна політика не визнавала за цим сектором значного впливу на добробут населення, що призводило до несистемного і фрагментарного підходу у взаємодії з НПО. Через це третій сектор у Британії

відзначається еклектичністю та браком чіткої структури у відносинах із державними установами.

Ще з XIX століття благодійність у цій країні набула форми соціального принципу, який слугував підґрунтям для демократичного саморегулювання. Установи громадянського суспільства функціонували незалежно від державного фінансування та мали значну управлінську автономію — подібно до американського досвіду того періоду.

На відміну від більшості країн Європи, де статус суспільно корисної організації здебільшого присвоюється за ініціативою самих організацій, у Великобританії такий статус автоматично отримують усі благодійні установи з річним доходом понад 5000 фунтів. Для цього обов'язковою є реєстрація у Благодійній комісії Англії та Шотландії — незалежному державному органі, підзвітному не уряду, а спеціальним уповноваженим. Щоб отримати цей статус, організація має працювати на благо суспільства або значної його частини. Допомога окремим особам чи політична активність не вважаються суспільно корисною діяльністю. Британське право виділяє чотири основні напрями такої діяльності: подолання бідності, розвиток освіти, підтримка релігії та інші форми суспільного блага.

Як зазначає Н. Лариба, «благодійні організації відіграють унікальну роль у соціальній економіці. Через те, що держава зосередила підтримку лише на найбільш уразливих верствах населення, саме НПО стали важливими учасниками у сфері подолання бідності. Наприклад, держава не надавала допомоги у догляді за дітьми до п'яти років — цю функцію взяли на себе неприбуткові організації та соціальні кооперативи, створені місцевими громадами. Таким чином, державна відстороненість у ряді соціальних питань стимулювала активний розвиток третього сектору» [32].

У 1950–1960-х роках розвиток класичної моделі держави добробуту в Британії зменшив вплив неприбуткових організацій у соціальній сфері. Згодом, із приходом до влади Маргарет Тетчер у 1979 році, політичний акцент змістився в бік ринку як альтернативи державним послугам. Неоліберальна

ідеологія не надавала пріоритету партнерству між державним і третім секторами, а основна увага була зосереджена на підтримці інтересів бізнесу.

Проте вже у 1980–1990-х роках, на тлі критики надмірної бюрократизації, уряд частково передав соціальні функції на аутсорсинг неприбутковим організаціям. Це дозволило їм залучати приватні ресурси для вирішення проблем соціально вразливих груп, з якими державні служби не справлялися. Як наслідок, фінансування третього сектору суттєво зросло — з 1,85 млрд фунтів у 1982–1983 роках до понад 4 млрд у 1990-х.

У кінці XX століття у Великій Британії, як і в більшості країн Європи, неприбутковий сектор набув важливого значення як інструмент вирішення соціальних проблем. У 1990-х роках участь НПО у виконанні завдань місцевого рівня на контрактній основі стала звичною практикою. Реформи лейбористського уряду, що розпочалися після 1997 року, стимулювали таку співпрацю, мотивуючи її прагненням до більш ефективного управління в умовах глобальних викликів.

Ідеї неокомунітаризму, такі як розвиток соціального капіталу та підтримка громадянських ініціатив, стали основою офіційного визнання важливості третього сектору. В результаті перемовин між провідними неурядовими організаціями країн Об'єднаного Королівства було досягнуто згоди про визнання НПО повноцінними партнерами у формуванні державної політики та наданні соціальних послуг. Уряд зобов'язався підтримувати як участь громадськості у прийнятті рішень, так і сервісну діяльність неприбуткових організацій.

Аналогічні домовленості були укладені і на рівні місцевої влади. На думку фахівців, ці угоди мали не лише символічне значення, але й реально змінили формат взаємодії між державою та неприбутковим сектором. Одним із доказів позитивної динаміки стало зростання участі третього сектору в економіці: до кінця 1990-х років у ньому працювало від 2 до 6% зайнятого населення, а внесок до ВВП сягав 3–9%. Таке зростання частково було наслідком

податкових змін, запроваджених на початку десятиліття з метою заохочення приватної благодійності та підтримки філантропічної активності [46, с.81].

Попри впровадження нових механізмів взаємодії з третім сектором, ключову роль у забезпеченні соціальних послуг у Великій Британії продовжують відігравати державні інституції. Яскравим прикладом є Національна служба охорони здоров'я, заснована ще у 1948 році, яка фінансується за рахунок податків і надає більшість своїх послуг безоплатно для населення. Хоча останні реформи передбачають передачу частини послуг приватним чи громадським постачальникам за умовами конкурсів, саме ця державна установа залишається головним оператором у сфері охорони здоров'я. Водночас унаслідок поширення ліберальних підходів окремі неприбуткові організації почали виконувати функції фахових постачальників послуг, зокрема в освіті та медичному обслуговуванні. Поряд із цим функціонують волонтерські ініціативи громадян, що спрямовані на розв'язання локальних проблем. Розрив між добровольчими об'єднаннями і професійними структурами третього сектору є характерною рисою цієї моделі [50].

Зіставлення прикладів діяльності неприбуткового сектору у США та Великій Британії вказує на суттєві відмінності в ступені державного регулювання. У Сполучених Штатах роль неурядових організацій закріплена не лише у суспільному дискурсі, а й докладно прописана в нормативно-правових актах, які визначають рамки їх функціонування, оподаткування та взаємодії з державними структурами. Натомість у Великобританії подібна політика не має сталої форми та значною мірою змінюється залежно від політичної ситуації в країні.

Ще одна принципова відмінність полягає в тому, наскільки широко НПО охоплюють різні сфери суспільного життя. У США, наприклад, багато лікарень і вищих навчальних закладів функціонують у статусі некомерційних організацій і є конкурентами державних установ. У Великобританії ж третій сектор зосереджений переважно в тих галузях, які традиційно не були пріоритетними для уряду. Хоча з часом держава почала передавати частину

функцій на аутсорсинг, зокрема у сфері охорони здоров'я, ключову роль у наданні послуг усе ще зберігає саме державний сектор.

Незважаючи на відмінності, Сполучені Штати та Велика Британія, як представники ліберальної моделі, мають спільну рису — в обох країнах важливу роль у вирішенні суспільно значущих питань відіграють громадяни, об'єднані на засадах добровільності. Самоорганізація, волонтерські ініціативи, благодійність і створення приватних фондів є звичним механізмом реалізації соціальних функцій, що перебирає на себе третій сектор. Уряди обох країн, залежно від політичного курсу та часу, у тій чи іншій мірі підтримують ці ініціативи або формують умови для їхнього розвитку. Водночас неоліберальні процеси останніх десятиліть сприяли зростанню ролі держави як регулятора, що активніше залучає неурядові організації до реалізації соціальних послуг через механізми конкуренції та фінансування з бюджету.

Особливості розвитку неприбуткового сектору в Німеччині (корпоративістська модель). Корпоративістська модель, також відома як «партнерство заради добробуту», передбачає активну участь держави у фінансуванні та розвитку третього сектору. Основна частина фінансування неприбуткових організацій у таких країнах надходить із державного бюджету, тоді як благодійні внески та індивідуальні пожертви займають другорядне місце. Рівень волонтерської участі тут зазвичай нижчий, ніж у ліберальних країнах. Основним напрямом діяльності НПО є надання соціальних послуг, тоді як представництво інтересів має менш виражене значення.

Коріння цієї моделі сягає XIX століття, коли в європейських країнах почали активно розвиватися організації взаємодопомоги, зокрема під егідою церков — протестантської та католицької. Вони виступали ініціаторами створення шкіл, лікарень та інших закладів для допомоги населенню. Згодом до соціального антрепренерства долучилися також політичні партії, бізнес-структури та благодійні фонди. Цей історичний підхід зберігся і донині: у Німеччині, Франції, Бельгії та Нідерландах значна частина НПО залишається пов'язаною з церковними, політичними чи ідеологічними об'єднаннями.

У правовому полі Німеччини функціонують два основних типи неприбуткових організацій: організації, що ґрунтуються на членстві (до яких належать спортивні клуби, кооперативи, профспілки, релігійні громади тощо) та організації без членства (наприклад, фонди, навчальні заклади, страхові фонди). Варто зазначити, що третій сектор об'єднує широкий спектр структур, які різняться за масштабами ресурсів, податковими пільгами, організаційною побудовою та формами взаємодії з державними інституціями.

Окрему увагу дослідники приділяють регіональним відмінностям. У західних землях Німеччини громадяни частіше залучені до діяльності об'єднань: 27% – до спортивних клубів, 22% – до культурних і дозвіллевих організацій. У східних регіонах ці показники є нижчими: 22% і 14% відповідно. Це свідчить про нерівномірність розвитку третього сектору в межах країни, його неоднорідність за походженням, ресурсною базою та особливостями взаємодії з державою і соціальними ініціативами [42].

Серед правових форм переважають зареєстровані асоціації – організації, які мають не менше семи членів, здійснюють неприбуткову діяльність відповідно до статуту, обирають керівний склад і вносяться до спеціального реєстру. Іншою поширеною формою є компанії з обмеженою відповідальністю – правовий статус, який часто обирають установи соціального призначення, зокрема лікарні, наукові установи, театри та музеї.

Починаючи з 1980-х років, у Німеччині спостерігається активне зростання кількості фондів, які поступово посіли значне місце в структурі неприбуткового сектору. На початку 2000-х років країна за кількістю таких організацій поступалася лише Сполученим Штатам Америки. Разом із кількісним зростанням сектору спостерігалось й розширення його впливу на ринку праці: якщо на початку 1990-х років у ньому було зайнято приблизно 3,9% працездатного населення, то до 1995 року цей показник збільшився до 5%, а на початку 2000-х — досягнув 6,8%.

Особливістю німецької моделі є існування так званих «політичних фондів» — неприбуткових організацій, які діють переважно в галузі освіти,

міжнародного співробітництва та політичного просвітництва. Ці інституції зазвичай афілійовані з певними політичними силами й виконують важливу роль у формуванні демократичних орієнтирів, що пов'язано зі спробами подолання авторитарного минулого країни.

Окрему роль у соціально-економічній системі відіграють кооперативи, які активно функціонують у сферах житлового забезпечення, сільського господарства, банківських і страхових послуг. Їхня діяльність поступово набуває більш комерційного характеру, що зумовлено активною участю в ринкових процесах [25].

У таких країнах, як Німеччина, Австрія та Франція, саме асоціації першими започаткували нові підходи до організації соціальної підтримки. З одного боку, держави активно забезпечують соціальні гарантії для вразливих категорій населення, надаючи їм грошову та іншу допомогу. З іншого боку, уряди тісно взаємодіють з недержавними структурами, які працюють у соціальній сфері, підтримуючи їхню діяльність і встановлюючи певні правила для її здійснення.

Найважливішими сферами, у яких реалізується таке партнерство, є охорона здоров'я та система соціальних послуг. Основу взаємодії між державними інституціями та неурядовими організаціями становить, з одного боку, корпоративістський підхід до співпраці з громадськими структурами, а з іншого — дотримання принципу субсидіарності, який передбачає передачу вирішення соціальних питань на той рівень, де вони можуть бути найбільш ефективно вирішені.

Корпоративізм як концепція означає специфічну форму взаємодії між державою та громадськими об'єднаннями, яким надається ексклюзивне право представляти інтереси певних соціальних груп у конкретних сферах. Ці організації функціонують у межах чіткої ієрархії, їх кількість обмежена і юридично закріплена. Як зазначає Н. Резніков, однією з ключових рис корпоративістської моделі є залучення громадських інституцій до формування державної політики [42].

Такі характеристики повною мірою втілені у структурі відносин між державними органами та так званими «організаціями добробуту» в Німеччині. Йдеться про великі, структуровані об'єднання громадян, які історично сформувались під впливом релігійних спільнот або соціал-демократичного середовища. Найвідомішими прикладами є «Карітас», який асоціюється з католицькою церквою, та «Діаконія», пов'язана з протестантською. Ці організації мають особливий статус порівняно з державними та комерційними установами [50].

Вони виконують подвійну роль: з одного боку, є важливою частиною третього сектору, з іншого — виступають активними виконавцями соціальної політики держави, забезпечуючи значну частину соціальних послуг. Таке розширення ролі організацій добробуту стало можливим у 1960–1970-х роках в умовах розбудови держави загального добробуту, коли зросла потреба у масштабному наданні соціальної підтримки. Уряд передав значну частину цих функцій на аутсорс громадським асоціаціям. Поглибленню цієї співпраці також сприяв принцип субсидіарності, який забезпечує ефективне розмежування відповідальності між різними рівнями влади — національним, регіональним і місцевим.

На початку XX століття, в період існування Веймарської республіки, в Німеччині реалізовувався принцип субсидіарності, згідно з яким відповідальність за вирішення соціальних питань переважно покладалася на місцеві органи влади, тоді як загальне нормативне регулювання залишалося у віданні центрального уряду. Такий підхід сприяв активній взаємодії з організаціями добробуту, які здійснювали діяльність у галузі соціального захисту та охорони здоров'я. За оцінками науковців, саме завдяки цьому принципу близько 70% установ третього сектору отримують державну фінансову підтримку у вигляді субсидій або грантів [47].

Одним із ключових інструментів державного стимулювання неприбуткових організацій, які працюють у сфері соціальних послуг, є присвоєння статусу суспільно корисної організації. Наявність такого статусу

відкриває доступ до податкових пільг і державного фінансування. Щоб отримати цей статус, організація повинна здійснювати діяльність, що має суспільну цінність, є відкритою, безкорисливою та виключно орієнтованою на добробут населення. Як і в деяких інших країнах (зокрема, в Нідерландах і Естонії), у Німеччині визначено перелік напрямів, які вважаються суспільно корисними та відповідно підлягають податковому стимулюванню. Статус регулюється положеннями податкового права, а функції нагляду і періодичної перевірки (раз на три роки) покладаються на місцеві податкові служби [47].

У 1990-х роках у Німеччині ще не відчувалася повною мірою тенденція до «маркетизації» неприбуткового сектору, тобто переходу до домінування прибутків від продажу послуг і співпраці з комерційними компаніями. Проте зміни в державній політиці вже почали послаблювати класичну корпоративістську модель. Наприклад, у 1998 році спостерігалось активніше залучення приватних підприємств до реалізації соціальних програм. Це сприяло посиленню конкуренції та відкритості тендерних процедур, що поступово звело нанівець виключне становище асоціацій, які раніше мали гарантований доступ до державного фінансування.

У 1980–1990-х роках, в умовах економічних труднощів, уряд відмовився від практики надання організаціям авансових грантів. Замість цього почала застосовуватися система компенсацій: неприбуткові установи повинні були спочатку надати соціальні чи медичні послуги, а вже потім отримати відшкодування витрат з бюджету. Це створило додаткові фінансові труднощі для таких організацій, які були змушені попередньо шукати ресурси для реалізації проєктів, а потім чекати на державне фінансування.

У першій половині 1990-х років у Німеччині спостерігалось поступове скорочення державного втручання в систему соціального захисту та регулювання ринку соціальних послуг. Це дало можливість новим гравцям — як неприбутковим, так і комерційним організаціям — брати участь у розподілі державного фінансування. Як наслідок, традиційні асоціації добробуту

втратили свою монопольну позицію, особливо в таких сферах, як допомога молоді, амбулаторне лікування та догляд за людьми похилого віку.

У межах нової політики фінансування держава та страхові фонди почали компенсувати лише частину витрат на соціальні програми, виключаючи витрати на потенційні ризики та непередбачені обставини. Такі зміни були відповіддю на соціально-економічні виклики, пов'язані з глобалізацією, зростанням безробіття та інтеграцією Східної та Західної Німеччини.

Попри ці трансформації, ключовою особливістю німецької моделі залишилася тісна співпраця між державою та організаціями третього сектору, які, маючи гнучкість, адаптують реалізацію соціальних програм до потреб місцевих громад. Неоліберальний курс лише посилив цю тенденцію, активізувавши передачу соціальних послуг на аутсорсинг, у тому числі із залученням бізнесу та соціальних новаторів.

Соціально-демократична модель у Скандинавії вирізняється активною участю громадян у неприбутковому секторі, насамперед через волонтерство та членські внески, що забезпечує суттєву частку фінансування організацій. Основна діяльність таких НПО пов'язана з представництвом інтересів соціальних груп, а не лише з наданням послуг. Держава зберігає помірну участь у фінансуванні, зосереджуючись на гарантуванні соціального добробуту через прямі програми підтримки та мережу державних установ. Неприбуткові організації тісно співпрацюють із політичними силами, особливо з лівоцентристськими та соціал-демократичними партіями, що історично пов'язано з розвитком робітничого руху [47].

У Скандинавських країнах, зокрема у Швеції, держава традиційно виконує ключову роль у забезпеченні соціального добробуту, зокрема через систему загального соціального страхування. Водночас активну участь у формуванні цієї системи відіграли громадські об'єднання – як робітничі, так і фермерські, а також асоціації малого бізнесу й гуманітарні організації. Вони виступали каталізаторами соціального тиску на органи влади, вимагаючи розширення гарантій. У Швеції структура громадянських організацій формувалася за

принципами ієрархічного корпоративізму, охоплюючи місцевий, регіональний і національний рівні. Така модель – корпоративний плюралізм – поєднує сувору організацію з внутрішньою конкуренцією та високим рівнем участі. Соціал-демократична партія, яка протягом десятиліть утримувала владу в країні, активно співпрацювала з цими об'єднаннями, що посилювало їхню здатність до політичного представництва.

Через те, що в скандинавських країнах держава бере на себе головну відповідальність за соціальне забезпечення, простір для активної участі неприбуткових організацій у соціальній сфері є обмеженим. Основним джерелом розвитку сектору залишається приватна благодійність. Уряд сприяє діяльності НПО шляхом присвоєння статусу суспільно корисних асоціацій і фондам, що працюють у галузях освіти, охорони здоров'я, науки, спорту та благодійності, надаючи їм податкові пільги. Волонтерська активність найяскравіше проявляється у сфері культури, спорту, професійних спільнот та політики, але менш помітна у соціальних послугах. У Скандинавії функція представництва громадянських інтересів набуває особливого значення, що відрізняє її модель від ліберальної та корпоративістської, де акцент зроблено на наданні послуг [35].

У межах дослідження ми виходимо з припущення, що державне забезпечення широкого спектра соціальних послуг обмежує розвиток неприбуткового сектору. Проте досвід Швеції вказує на те, що навіть у межах держави добробуту третій сектор може залишатися активним. Так, у Швеції, Данії, Норвегії та Фінляндії рівень волонтерства серед населення перевищує 75%, що значно вище за середній показник у Західній Європі. Однак більшість волонтерських зусиль спрямовані на дозвілля та культуру (до 54% волонтерських годин), тоді як соціальна сфера (освіта, охорона здоров'я) охоплює лише 12–22% участі, а релігійна – ще менше. Така структура участі значно відрізняє скандинавську модель від континентальноєвропейської, де більше волонтерських ресурсів зосереджено саме у соціальній сфері [13, с.31].

Цікавим аспектом скандинавської моделі є активна участь громадян Норвегії та Данії у місцевих ініціативах, зокрема будинкових кооперативах та об'єднаннях громади — 17% і 13% відповідно. Деякі дослідники вважають, що вагома роль держави у соціальній сфері обмежує простір для діяльності неприбуткових організацій. Інша точка зору полягає в тому, що громадяни зосереджують зусилля на дозвільній сфері, і тому мають менше ресурсів для волонтерства в інших напрямках. При цьому низький рівень участі у соціальних організаціях є відносним — він зумовлений високими показниками волонтерської активності в інших сферах. Дослідники також пов'язують трансформацію неприбуткового сектору з поступовим зниженням впливу масових громадських рухів, які раніше формували широкий політичний порядок денний. Натомість нині спостерігається зростання ролі організацій, що зосереджені на захисті конкретних соціальних груп або вирішенні окремих проблем — наприклад, допомозі людям з інвалідністю чи хронічними захворюваннями.

На думку дослідників, високий рівень громадянської активності у Скандинавських країнах частково пояснюється впливом лютеранської культурної традиції. Вона формує у громадян прагнення до участі в роботі як громадських, так і державних інституцій, а не протиставлення себе цим структурам. Відсутність розвиненого середнього класу у XIX столітті обмежувала розвиток великої благодійності, однак сприяла поширенню локальної підтримки у вигляді особистих ініціатив — допомоги бідним, зведення церков, підтримки сусідів. У підсумку це заклало підґрунтя для формування культури волонтерської солідарності на рівні спільнот [42].

У 1970-х роках у Європі зросли обсяги фінансування громадських організацій через державні контракти у сфері соціального захисту. Але вже у 1980-х роках процеси лібералізації почали змінювати традиційну модель взаємодії держави з громадським і приватним секторами — це не оминули й Скандинавські країни. Наприклад, у Швеції спостерігалось скорочення фінансування соціальної політики, а в Швеції та Норвегії — зростання ролі

НПО у реалізації місцевих соціальних програм. На практиці це означає впровадження принципу субсидіарності, коли відповідальність за виконання соціальних зобов'язань частково передається на місцевий рівень. Так, у 1980-х шведський уряд переглянув систему компенсацій приватним школам: якщо спочатку держава покривала лише половину витрат, то до 1990-х років ця сума зросла до 80%, а в 2002 році досягла повного відшкодування. Це створило умови для конкуренції між державними і приватними навчальними закладами як за учнів, так і за ресурси [42].

Починаючи з 1980-х років, участь громадських організацій у масових робітничих рухах поступово зменшувалася. Громадянське суспільство почало адаптувати елементи ринкових підходів: членів організацій дедалі частіше сприймають як споживачів послуг, використовуються нові форми управління (зокрема, принципи нового державного менеджменту), зростає конкуренція з державними структурами. Акцент зміщується з представництва широких соціальних інтересів на задоволення конкретних потреб цільових груп. Сфера соціальних послуг стає головним напрямом діяльності, витісняючи функцію представництва.

Водночас вертикально структуровані об'єднання втрачають актуальність, натомість зростає кількість локальних організацій, пов'язаних з дозвіллям, хобі чи професійною підтримкою. Робітничі організації втрачають вплив, тоді як професійні спільноти набувають популярності. Загалом у Скандинавських країнах, як і в інших частинах Європи, фіксується тенденція до зниження участі громадян в об'єднаннях на основі членства. Розвиток сервісної економіки, нові форми зайнятості та зменшення масштабів масових соціальних рухів змінюють характер суспільного впливу — широкі мобілізаційні кампанії більше не є домінантною формою політичної дії.

Висновки до I розділу.

Важливою характеристикою процесу інституціалізації неприбуткових організацій є їх офіційне визнання з боку держави та її інституцій. Цей процес має поетапний характер і вважається завершеним тоді, коли організація набуває статусу, що засвідчує її аполітичну спрямованість та утвердження культури громадянської участі у суспільному житті. Темпи інституціалізації значною мірою визначаються рівнем професійної підготовки керівного складу й активістів, а також наявністю фінансових ресурсів.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що ліберальна модель неприбуткового сектору вирізняється значною кількістю зайнятого населення та активною участю волонтерів у діяльності організацій. З прикладів Сполучених Штатів Америки та Великобританії видно, що перша країна демонструє більш структуроване та чітке нормативне регулювання третього сектору, тоді як у другій політика взаємодії з НПО більше залежить від політичного контексту. Водночас обидві країни об'єднує спільна риса — соціально важливі завдання вирішуються переважно через ініціативу громадян, що є соціальною нормою. Високий рівень самоорганізації, участь у благодійності, волонтерстві та розвиток приватних фондів — це ті інструменти, які забезпечують ефективність функціонування неприбуткового сектору в довготривалій перспективі. Варто зазначити, що держави по-різному, але в цілому підтримують громадянські ініціативи, створюючи сприятливе середовище для їх розвитку. Останніми десятиліттями неоліберальні процеси посилили роль держави у регулюванні сектору, що проявляється, зокрема, через надання послуг НПО на основі конкурсних механізмів фінансування з бюджету.

У свою чергу, специфікою корпоративістської моделі, прикладом якої виступає Німеччина, є тісна взаємодія між державними структурами та неприбутковими організаціями, зокрема так званими «асоціаціями добробуту». Високий рівень співпраці дозволяє впроваджувати державні соціальні програми з урахуванням

регіональних особливостей, гнучко адаптуючи послуги до потреб конкретних спільнот. Така модель забезпечує широку участь третього сектору у реалізації політики добробуту, при цьому держава виступає не лише як замовник, а й як регулятор. Зростаюча тенденція до делегування соціальних функцій комерційним структурам та громадським ініціативам в умовах неоліберальної трансформації лише посилює значення цього партнерства. Німецький досвід демонструє, що ефективне співробітництво між державою та неприбутковим сектором можливе за умови чітких зобов'язань, високого рівня довіри та узгодженості в реалізації спільних соціальних завдань.

Соціально-демократична модель (скандинавські країни) вирізняється розвиненим неприбутковим сектором, який активно функціонує завдяки високій залученості волонтерів. Така участь сприяє стабільному фінансуванню організацій через членські внески. У порівнянні з ліберальною та корпоративістською моделями, у цій моделі громадські об'єднання відіграють помітнішу роль у захисті та просуванні інтересів окремих соціальних груп. Хоча державне фінансування громадських організацій залишається на середньому рівні, важливою рисою є активна присутність держави у соціальній сфері. Громадські інституції тут часто пов'язані з політичними силами, зокрема з робітничим рухом, і діють у форматі структурованих, ієрархічно організованих зацікавлених груп. Водночас держава бере на себе відповідальність за надання широкого спектра соціальних гарантій через відповідні установи соціального захисту.

РОЗДІЛ 2.

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НАДАВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

2.1.Зарубіжний досвід залучення неприбуткових організацій на ринок послуг у соціальній сфері

У зарубіжних країнах недержавні організації і насамперед НПО відіграють істотну роль на ринку послуг у соціальній сфері. За кордоном накопичено значний досвід щодо механізмів та інструментів залучення неприбуткових організацій до надання послуг коштом держави та форматів співробітництва державних органів з НПО в інтересах підвищення доступності та якості послуг, що надаються населенню.

Емпіричні дані, зібрані в рамках Міжнародного проєкту порівняльних досліджень неприбуткового сектору університету ім. Дж. Хопкінса за представницькою групою з понад 40 країн, переконливо демонструють широкі масштаби залученості НПО до надання послуг. Участь НПО в наданні послуг у соціальній сфері активно розвивалася впродовж двох з половиною десятиліть, починаючи з 1980-х років, і стабільно зберігає досягнутий високий рівень останні тридцять років [31].

Частка трудових ресурсів НПО, зайнятих діяльністю з надання послуг у соціальній сфері, становить у середньому за згаданою групою країн 60 відсотків від загальних трудових ресурсів їхнього неприбуткового сектору, а в країнах Західної Європи досягає 66 відсотків. У постсоціалістичних країнах Східної Європи, які розпочали «роздержавлення» соціальної сфери дещо пізніше, у другій половині 1990-х років, залученість НПО до надання послуг поки що нижча, однак і в цих країнах вона сягає 53 відсотки.

Оплата послуг, що надаються населенню недержавними неприбутковими постачальниками, у зарубіжних країнах здійснюється значною мірою за

рахунок держави. Наприклад, у сферах охорони здоров'я, освіти і науки частка державного фінансування в доходах НПО, що надають послуги в цих галузях, досягає в середньому по групі країн 50 відсотків.

У низці країн, де історико-культурні та соціально-економічні передумови, під впливом яких формувалися системи охорони здоров'я, освіти і науки, склалися особливо сприятливо для розвитку партнерства держави та НПО, цей показник значно вищий за середній: у Німеччині частка державних коштів у доходах НПО, які діють у сфері охорони здоров'я, сягає 94 відсотків.

На рівні 75-80 відсотків цей показник перебуває у Франції, Австрії, Канаді. Порівняно високою є частка державних коштів у доходах НПО, що діють у сфері освіти і науки в Австрії, Німеччині та Франції – 72-75 відсотків [31].

Зарубіжний досвід дає змогу виокремити види послуг, у наданні яких роль недержавних неприбуткових постачальників особливо помітна. У Німеччині установи, що входять до систем «парасолькових» благодійних організацій Caritas і Diakonie, обслуговують великий сегмент ринку послуг дитячого дошкільного виховання, обслуговування інвалідів та догляду за особами похилого віку, а також шкільної освіти. НПО також відіграють провідну роль у наданні різноманітних послуг з адаптації мігрантів.

У Франції держава охоче передає НПО послуги соціального обслуговування, зберігаючи при цьому провідну роль державних установ в освіті. Залучення недержавних НПО до надання послуг розвивається останніми роками в Китаї та Індії. Наприклад, у Китаї адміністрація м. Шанхаю закуповує послуги НПО з роботи у сфері реабілітації наркозалежних груп населення, послуги з профілактики злочинності серед малолітніх і з запобігання рецидивам протиправної поведінки в цій групі населення.

НПО відіграють помітну роль у вирішенні проблеми бідності, пропонуючи, наприклад, послуги з розвитку навичок, що сприяють працевлаштуванню. Такі послуги для цільової групи жінок реалізуються в багатьох регіонах Китаю, наприклад, НПО Центр культурного розвитку жінок на селі. Всекитайське товариство інвалідів через свої місцеві структури організовує центри

комплексного обслуговування інвалідів, надає послуги з реабілітації та організації відпочинку, професійної перепідготовки осіб з обмеженими можливостями.

Ця діяльність має значні масштаби: приміром, одна тільки міська організація Федерації осіб з інвалідністю в м. Ухань має 152 відділення, що надають послуги, і 3193 «підвідділення», які надають зручний доступ до послуг для осіб, які їх потребують, за місцем проживання. В Індії діє інноваційний формат взаємодії бізнесу, НПО та держави, який вартий уваги, для організації надання населенню освітніх послуг, необхідних в епоху цифровізації, та організації надання послуг населенню, необхідних в епоху цифровізації.

Індійська Асоціація компаній інформаційних технологій і менеджменту бізнес-процесів NASSCOM, що представляє передовий сегмент індійської економіки, у 2001 р. заснувала некомерційну організацію – Фонд NASSCOM. Фонд діє як «соціальний відділ» індійської ІКТ-галузі. Він вбачає свою місію у сприянні соціальному розвитку країни шляхом постановки сучасних технологій на службу соціально орієнтованим НПО і бідним місцевим спільнотам, а також шляхом підтримки соціального підприємництва.

Фонд взаємодіє з профільними міністерствами Індії (партнерами фонду є міністерство науки і технології, міністерство у справах соціальної справедливості), цілеспрямовано сприяє розвитку співробітництва членів NASSCOM з державними органами, з НПО та з соціальними підприємствами. Програми фонду реалізуються НПО та/або соціальними підприємцями – постачальниками відповідних послуг.

Серед цих програм: розвиток у громадян сучасних навичок (цифрова грамотність, розвиток кар'єрних можливостей/соціальних ліфтів для людей з бідних муніципалітетів, зокрема для досягнення поставленої урядом Індії мети з розвитку затребуваних на ринку праці навичок у 125 млн осіб; збільшення потенціалу людей з обмеженими можливостями здоров'я за допомогою сучасних технологій і створення інклюзивної Індії; програма підвищення безпеки дорожнього руху з метою радикального скорочення смертності на

дорогах); блок програм зі стимулювання інновацій: залучення школярів до занять природничими науками, розв'язання проблеми штучного інтелекту, розробка технологій для підвищення ефективності менеджменту та програмної діяльності НПО, розробка доступних (за ціною) технологій і пристроїв для людей з обмеженими можливостями, підтримка майданчика для обміну досвідом інноваторів.

Фонд залучає до співпраці й міжнародні компанії, наприклад, Майкрософт, зокрема й до фінансового забезпечення своїх соціальних проєктів. Досвід зарубіжних країн дає змогу виокремити порівняльні переваги, які мотивують державні органи, відповідальні за забезпечення населення соціальними послугами, розвивати партнерство з некомерційним сектором, вибудовувати змішані системи виробництва суспільних благ за участю НПО у ролі надавачів послуг, що надаються коштом держави [8, с.81].

До ключових порівняльних переваг НПО в ролі постачальників послуг, що мотивують державні органи до співпраці, зарубіжні експерти відносять:

- гнучкість соціально орієнтованої діяльності НПО, що ґрунтується на наявному в керівників і працівників НПО глибокому знанні попиту на соціальну підтримку з боку нужденних категорій населення в силу наближеності до місця проживання одержувачів послуг. Гнучкість забезпечує здатність до прискореної адаптації послуг, що надаються, до потреб нужденних, що змінюються, а також більший потенціал НПО до інновацій як у частині видів і форм послуг, так і в частині способів і механізмів їхнього надання;

- порівняно невеликі масштаби діяльності та кількість обслуговуваного контингенту нужденних у кожній окремо взятої НПО. У сфері соціального обслуговування ця обставина є істотною перевагою, тому що дає змогу забезпечити індивідуальний підхід, зокрема шанобливе й гуманне ставлення, до кожного одержувача підтримки, підвищує якість послуги, задоволеність благоотримувачів;

- комплексний підхід до розв'язання проблем. Наприклад, під час соціального обслуговування неблагополучних сімей. НПО, на відміну від

державних установ чи комерційних постачальників, не обмежені рамками «галузевої спеціалізації» і здатні поєднувати в процесі соціального обслуговування / супроводу, наприклад, послуги соціально-медичного характеру з педагогічними та з роботою з профілактики обставин, що зумовили потребу в соціальній підтримці;

- здатність НПО залучати до розв'язання соціальних проблем додаткові ресурси, як-от праця добровольців і приватні пожертвування. Ця можливість відкрита для НПО, зокрема й під час реалізації спільно з державою соціальних програм і проектів, що лежать у руслі державної соціальної політики. Цієї переваги повністю позбавлені комерційні організації та державні установи;

- здатність НПО продовжувати соціально орієнтовану діяльність, розгорнуту в рамках спільних із державою програм і проектів, за умов скорочення державного фінансування, що виділяється на неї.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що комерційні постачальники в умовах зниження державного фінансування залишають ринок послуг у соціальній сфері, а в разі зниження державних подушних нормативів фінансування скорочують обсяг наданих послуг, на які нормативи були знижені. Водночас НПО беруть до уваги вразливість одержувачів соціальної підтримки і прагнуть, як правило, продовжити соціально орієнтовану діяльність, знайти альтернативні джерела її ресурсного забезпечення [20, с.285].

До ключових недоліків НПО в ролі постачальників послуг зарубіжні експерти відносять:

- нестійкість і часто недостатність власної ресурсної бази НПО. Неприбутковий статус організацій перешкоджає виходу на ринок капіталу, яким користуються комерційні постачальники послуг у разі необхідності отримати обігові кошти або кошти для інвестування в розвиток матеріально-технічної бази. Державні установи також мають у цьому питанні переваги перед НПО, тому що їхнє фінансове та майнове становище забезпечується за рахунок бюджетів;

- недостатній рівень професіоналізму. Насамперед нестача професійних навичок, необхідних для спільної з державними організаціями роботи з надання послуг, стосується управлінських навичок, необхідних під час звернення до державних органів за фінансовою підтримкою та під час підготовки звітності. Водночас зарубіжні експерти відзначають також проблеми, що стосуються недостатньої професійної підготовки волонтерів, праця яких широко використовується НПО під час надання послуг;

- схильність НПО, особливо невеликих, до фокусування на роботі з одного разу визначеним, порівняно вузьким колом клієнтів, які потребують підтримки, в рамках порівняно невеликого географічного ареалу діяльності. Для державних органів, зацікавлених у співпраці з НПО під час надання послуг, ця інституціональна особливість створює проблеми під час розв'язання завдань рівномірного регіонального забезпечення соціальними послугами;

- «філантропічний патерналізм». У зарубіжній практиці трапляється схильність НПО (наприклад, афілійованих із тією чи іншою релігійною конфесією) розглядати надавану соціальну підтримку як особливий привілей, наданий людині, котра її потребує [20, с.287].

Під час надання фінансованих державою послуг такий підхід є неприйнятним, і держава законодавчо встановлює право на рівний доступ до послуги, що надається за її підтримки. «Роздержавлення» надання послуг у соціальній сфері в зарубіжних країнах відбувається поступово, з відмінностями в темпах і глибині за галузями і підгалузями соціальної сфери. У країнах, де історично функціонувала одержавлена соціальна сфера, складається і зберігається на тривалий період змішана інституційна структура надання послуг, не спостерігається радикального заміщення державних установ приватними.

Пріоритетні (пілотні) галузі / підгалузі обираються з урахуванням конкурентних переваг НПО перед державними та комерційними постачальниками. Відносна фінансова слабкість неприбуткових організацій компенсується заходами цілеспрямованої державної підтримки сектора. Для

України особливо цікавий досвід країн, які завдання залучення НПО до надання послуг у соціальній сфері вирішували в недавньому історичному минулому, таких як, наприклад, Франція і Польща. У цих країнах неприбуткові постачальники послуг утвердилися переважно у сфері соціального обслуговування.

У Франції їхня частка в цій галузі становить 62 відсотки (за часткою в загальній зайнятості в галузі, у перерахунку на повний робочий день). Частка приватних, комерційних постачальників – 10 %, державних організацій - 28 %.

У Польщі неприбуткові постачальники закріпилися в таких підгалузях соціального обслуговування, як соціально-трудова послуги (77 %), послуги із соціальної адаптації та реінтеграції (74 %), послуги стаціонарного та напівстаціонарного обслуговування осіб похилого віку (44 %).

У сфері освіти та охорони здоров'я Франції частка НПО невелика: 19 і 12 % відповідно. Державні установи, як і раніше, відіграють у цих галузях провідну роль: 76 і 65 % відповідно.

Схожа ситуація спостерігається і в Польщі, де 95 % учнів навчається в державних (муніципальних) середніх школах, три чверті дітей відвідують державні (муніципальні) дитячі садочки, а в охороні здоров'я 50 % стаціонарних закладів перебуває в державному секторі, 46 % – у приватному, за умови, що за числом ліжок-місць частка державного сектору становить 89 %. Яскравим прикладом вдалого залучення НПО до надання послуги в соціальній сфері, де особливо помітною є перевага НПО за якістю та забезпеченням її доступності для користувачів, є організація обслуговування інвалідів у Франції.

Тут у наданні цієї послуги домінують НПО: понад 80 % стаціонарів для соціального обслуговування інвалідів – це неприбуткові організації. Однак при цьому висока частка бюджетного фінансування таких НПО, а регулювання, стандартизація послуг надзвичайно деталізовані державою. Населення сприймає ці установи як квазідержавні.

Державою встановлено процедуру перевірки умов надання послуг за державний кошт. За підсумками перевірки відбувається видача «агремана» -

державного сертифіката, що підтверджує право надавати сертифіковані послуги (зокрема стаціонарні послуги будинків для літніх людей). НПО, які не отримали «агремен», не допускаються до надання таких послуг за рахунок держави. Отримання «агремену» супроводжується значними перевагами: виділенням довгострокових грантів (субсидій) за повним тарифом та автоматичним продовженням державного фінансування закладів.

При цьому розцінки щорічно уточнюються з урахуванням фактичних витрат організації за попередній рік шляхом переговорів між державним органом і НПО-постачальником. До умов отримання «агремену» та супутніх привілейованих заходів підтримки входить ухвалення НПО політики запобігання конфлікту інтересів, згода на перевірки з метою підтвердження фінансової стійкості організації (відсутності загрози банкрутства).

Іноді від НПО вимагається згода, закріплена в Статуті організації, на призначення її Президента за погодженням із профільним міністерством або на призначення державою кількох членів у колективний орган управління НПО. Виокремлюють шість основних варіантів державного фінансування НПО – постачальників послуг у соціальній сфері, які використовують у зарубіжних країнах:

гранти та угоди про співпрацю (аналог – бюджетні субсидії, що виділяються на конкурсних засадах);

операційні субсидії (аналог – бюджетні субсидії, що виділяються на позаконкурсній основі за постановою органу виконавчої влади);

контракти (аналог – бюджетні субсидії на відшкодування витрат, держзакупівлі у найближчому майбутньому – соціальний контракт);

ваучери на відшкодування вартості наданих послуг (аналог – споживчий сертифікат);

державні кредити, державні кредитні гарантії;

податкові пільги НПО, зокрема пільги фізичним і юридичним особам, які здійснюють пожертвування на користь соціально орієнтованих НПО.

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду впровадження механізмів державного фінансування НПО – постачальників послуг – показує, що на сьогоднішній день всі основні їхні форми тією чи іншою мірою відомі в нашій країні і використовуються на державному, регіональному або місцевому рівні в адаптованому до українських умов вигляді.

2.2. Функціональне взаємодоповнення як основа соціального партнерства між державними інституціями та організаціями неприбуткового сектору

У роботі аналізуються основні тенденції становлення соціально орієнтованих НПО в Україні. Наш інтерес пов'язаний насамперед із дослідженням специфіки взаємодії неприбуткових організацій і держави в нових інституційних умовах, а також зі ставленням населення до різних виробників соціальних благ, що своєю чергою впливає на розвиток ринку соціальних послуг.

Трансформація міжсекторної взаємодії у змішаній системі соціального добробуту підвищує значення неприбуткового сектору, але ці процеси з огляду на різноманіття регіональних практик мають неоднозначний характер і по-різному сприймаються їхніми учасниками. У фокусі уваги авторів перебувають питання взаємодії неприбуткового сектору з державними сервісними установами, причини посилення комерційних інтересів НПО, взаємодія з регіональними органами управління та ризики, що супроводжують становлення змішаної системи виробництва суспільних благ у регіонах [6, с.105].

Під час відбору недержавних виконавців соціальних послуг завищені бюрократичні вимоги до звітності, що надається організаціями для відшкодування витрат, не виправдано надлишковий контроль їхньої діяльності з боку органів управління, невчасність інформування про конкурси на гранти,

непрозорість конкурсних процедур визначають низьку представленість НПО в регіональних реєстрах надавачів соціальних послуг.

Формальний підхід чиновників свідчить про те, що до уваги не беруть інституційних переваг неприбуткових організацій, їхньої здатності до соціальних інновацій під час розв'язання проблем соціальних груп, в інтересах яких вони створюються і працюють. Подолання окреслених бар'єрів, що ускладнюють входження регіональних НПО у сферу соціальних послуг, водночас слід розглядати як ресурс підвищення довіри до них серед одержувачів послуг.

Перспектива розв'язання «соціального питання» в соціальних державах нині пов'язана зі стимулюванням громадянської активності; відбувається зміщення акценту з розподільних механізмів суспільних благ на ініціативи, які виходять від об'єднань самих громадян.

Становлення змішаної системи виробництва суспільних благ в Україні характеризується активним залученням НПО у сферу соціального обслуговування і різноманіттям регіональних практик. Одночасно розв'язується низка принципових завдань соціального обслуговування; розширюються можливості для диференційованого і персонального підходу під час надання соціальних послуг, оскільки НПО створюються відповідно до конкретних запитів людей.

Перетворення сфери соціального обслуговування зачіпають інтереси більшості населення, диктуючи необхідність верифікації нових підходів до розуміння природи добробуту в регіональному контексті. Держава зацікавлена передати частину своїх повноважень новим виробникам благ – НПО, оскільки їхнє входження у сферу соціального обслуговування створює можливості оптимізації видатків на соціальні потреби населення і забезпечує виконання зобов'язань у відповідь на зростаючі потреби громадян [11].

Як наслідок, держава націлюється на вкладення істотних ресурсів у розвиток НПО як виконавців соціальних послуг. Змінюються нормативні, правові та організаційні форми, що дають змогу долучатися до соціального

обслуговування новим учасникам, складаються особливі механізми та принципи їхньої взаємодії з державою [13, с.30].

Необхідність передання частини владних повноважень регіональним і муніципальним органам, на території яких функціонують НПО, неминуче призводить до децентралізації управління. Передбачається, що система установ і організацій, яка складається, буде оперативно і гнучко реагувати на потреби населення, підвищуючи доступність і якість послуг.

Таким чином, в Україні соціальна держава (як і держави загального добробуту інших країн) втрачає домінантне становище як виробника соціальних благ і починає виконувати функцію замовника, а значущість неприбуткового сектору в змішаній системі соціального добробуту підвищується.

Але становлення нової структури забезпечення громадян соціальними послугами, гарантованими державою, супроводжується низкою проблем, серед яких неготовність соціальних груп та окремих громадян вступати в нові відносини з державою та неприбутковими структурами.

Дослідницький інтерес становлять питання щодо здатності НПО адаптуватися до умов діяльності, що формуються, при збереженні ролі, яка визначається їхніми інституційними особливостями в міжсекторній взаємодії; характеру взаємодії між собою, з державними установами та органами управління, з бізнесом.

У теоріях соціального партнерства громадському/неприбутковому сектору відводять роль представника інтересів громадянського суспільства і посередника між владою, бізнесом і населенням. Криза соціальних держав у 1980-1990 рр. і дискусія, що розгорнулася, про «третій шлях» між ринком і державою стимулювали розвиток теорій, що пояснюють появу НПО як виробників соціальних благ [4, с.75].

Набули розвитку концепції суспільної користі, теорії впливу моделей держав і соціальних послуг на громадські організації, теорії довіри, в яких НПО визнають як більш здібних і надійних виробників послуг, ніж приватні, хоча

застерігають і обмеження НПО. Так, неприбуткові виробники в умовах конкуренції з приватними можуть бути менш ефективними, а державне регулювання ринку може впливати на затребуваність їхніх послуг загалом.

У будь-якому разі причини виникнення НПО вбачаються в нездатності (або відсутності мотивації) держави, а також обмеженості можливостей ринку в забезпеченні різних соціальних потреб громадян. Крім того, наслідком зростання чисельності середнього класу, його професіоналізації стало поширення альтруїстичної поведінки, поява волонтерів, благодійників, за участі яких і можливе виконання соціальної місії НПО. У рамках дослідницьких підходів, що формуються, утверджуються уявлення про них як про ядро громадянського суспільства, носія соціальних інновацій (Див таб. 1). Таким чином, під час аналізу неприбуткового сектору так чи інакше звертається увага на взаємовідносини між громадянами, державою і ринком.

Таблиця 1

Інноваційні методи і підходи, які використовують (НПО) у наданні соціальних послуг

Інноваційний метод/технологія	Опис методу	Приклади реалізації НПО
Цифрові платформи для доступу до послуг	Інтеграція онлайн-сервісів для інформування, консультування, попереднього запису до фахівців.	Платформа «Допомога поруч», чат-боти «Турбота», «Соціальний помічник»
VR/AR технології	Використання віртуальної та доповненої реальності для навчання, психоемоційної підтримки, соціалізації.	Тренінгові VR-сесії для ВПО, моделі симуляцій конфліктів для медіаторів
Гейміфікація	Впровадження ігрових механік у навчальні або	Освітні онлайн-платформи для підлітків від НУО «Восток-SOS», «Смарт-

	мотиваційні програми для клієнтів соціальних послуг.	благодійність»
Мобільні додатки	Розробка апікацій для зручного доступу до послуг, сповіщення, ведення цифрових щоденників.	Додаток «Соціальний супровід», «Волонтер поруч»
Мультидисциплінарні команди	Формування команд з представників різних професій для комплексної допомоги.	Програми підтримки жінок у кризі від «Ла Страда – Україна»
Інтерактивні карти потреб	Інструменти для оцінки потреб населення та планування послуг на рівні громади.	Інтерактивна карта соціальних сервісів від ГО «Центр зайнятості вільних людей»
Платформи взаємодії з донорами та волонтерами	Цифрові середовища для координування допомоги, прозорості звітності, обміну ресурсами.	Платформа dobro.ua, «Спільнокошт» від ГО «Велика ідея»

Концепції «змішаних систем» виробництва суспільних благ наголошують не стільки на специфіці кожного сектору, скільки на їхній взаємопов'язаності, що забезпечує необхідний ефект для досягнення якості вироблених суспільних благ. Некомерційний сектор стає медіатором у взаємодії держави, ринку і домогосподарств [25].

У зв'язку з цим дослідники звертають увагу на способи взаємодії державних органів управління з НПО як партнерами в міжсекторальних відносинах у рамках теорій «м'якого управління», «непрямого державного управління», що відрізняються від жорстких управлінських методів на основі законів. Розглянемо ідеї взаємодії між різними сферами на емпіричному матеріалі.

Між соціальною місією та прагматичними інтересами виконання НПО своєї соціальної місії відбувається на основі різних напрямів діяльності –

залучення благодійних коштів, праці волонтерів, державної підтримки, соціально-проектної діяльності, грантів, іншої діяльності, що приносить дохід для реалізації соціальної мети.

Оптимальне співвідношення способів досягнення соціальних цілей організацій, а також пріоритети, які вони обирають у своїй діяльності при виконанні соціальної місії, серед яких інтереси фінансової стійкості самої організації, визначають їхній розвиток як виконавців соціальних послуг, що володіють новими можливостями.

Незважаючи на фіксовану позитивну динаміку залучення органами влади неприбуткових організацій до надання послуг, все ще зберігаються загальні інституціональні бар'єри, характерні для всіх галузей соціальної сфери, що перешкоджають участі НПО в наданні послуг:

1. Недостатня ефективність механізмів міжвідомчої, міжрівневої та міжсекторальної взаємодії з питань участі НПО в наданні послуг у соціальній сфері.

2. Відсутність методичного супроводу регіональних органів виконавчої влади з боку профільних державних органів виконавчої влади з питань залучення НПО до надання послуг у соціальній сфері.

3. Недостатній рівень обізнаності представників органів державної влади про механізми залучення НПО до надання послуг за рахунок бюджетних коштів, недовіра органів влади до НПО та незацікавленість у взаємодії з ними.

4. Недостатність нормативно-правової бази, що регулює питання доступу НПО до надання послуг у соціальній сфері в галузевому та регіональному розрізі.

5. Складнощі у фінансуванні комплексних міжвідомчих послуг, що надаються НПО.

6. Економічно необґрунтовані нормативи подушного фінансування послуг і недостатні розміри компенсацій недержавним постачальникам, встановлені на регіональному рівні.

7. Відсутність механізмів регулярного перегляду наявних переліків послуг і стандартів на послуги, які не надаються державними (муніципальними) установами.

8. Надлишковий обсяг звітності НПО за надані послуги та відсутність доступу НПО до інформаційних систем, що спрощують подання такої звітності.

9. Недосконалість конкурсних процедур у рамках здійснення закупівель товарів, робіт, послуг для забезпечення державних (муніципальних) послуг, що істотно ускладнюють участь НПО в таких конкурсах.

10. Дефіцит у НПО фахівців, що володіють необхідним рівнем управлінських компетенцій для регулярного надання послуг у соціальній сфері та роботи з бюджетними коштами.

Висновки до II розділу.

Підсумовуючи можна сказати, що Конституція України окреслює країну як соціальну державу, діяльність якої спрямована на формування умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини. Еволюція такої держави відбувається через реалізацію соціальної функції, яка виступає ланкою загальної внутрішньої політики держави і здійснюється через втілення в життя програм і практик соціальної спрямованості з метою задоволення інтересів окремих груп і категорій громадян.

Зміст розглянутої державної функції представлено такими видами діяльності: формуванням і забезпеченням гарантій соціального характеру, соціальним захистом, соціальним обслуговуванням, соціальним партнерством і допомогою. Підсумком кожного з них є створення для громадян і організацій умов, за яких вони можуть реалізувати свої соціальні права і можливості, що становить основу соціальності української держави.

Для здійснення соціальної функції держави мають бути сформульовані цілі соціальної політики, розроблено відповідний нормативний супровід, а також визначено механізми реалізації та фінансового забезпечення.

Особливо слід наголосити на необхідності набуття нового досвіду роботи в соціальній сфері на основі спільних зусиль кожного рівня влади, бізнесу та інститутів розвитку з метою підвищення якості життя людей.

У зв'язку з цим перед державою стоїть завдання щодо подальшого вибудовування ефективного механізму реалізації права на отримання соціальної послуги як важливої гарантії забезпечення громадян, які потребують допомоги. Система соціальних послуг заснована на конвергенції приватних і публічних начал української правової системи. Ефективна конструкція соціального захисту та обслуговування населення, окремих його категорій у сучасних реаліях неможлива без включення до її складу громадських та інших організацій.

Централізація правового регулювання та монопольне виконання деяких публічних функцій лише державою не у всіх випадках призводять до створення механізмів ефективного дослідження та врахування інтересів усіх учасників економічних та правових відносин.

ВИСНОВКИ

Соціальне партнерство держави з неприбутковим і комерційним секторами становить основу змішаної системи виробництва соціальних благ. На практиці це означає, що регіональні органи управління сферою соціального обслуговування передають частину своїх повноважень різним виконавцям соціальних послуг, взаємодія з якими характеризується не тільки співпрацею, а й функціональним взаємодоповненням.

Безумовною перевагою неприбуткових організацій є те, що вони, на відміну від державних (муніципальних) установ, не обмежені рамками галузевої та відомчої належності. Це дає їм змогу оперативно реагувати на зміни в суспільному житті, швидше відгукуватися на зміни попиту, на нові запити та потреби отримувачів послуг, зокрема задовольняти потреби невеликої частини населення, об'єднаної специфічною проблемою.

НПО використовують інноваційні способи та методики надання послуг, застосовують комплексний підхід під час розв'язання соціальних проблем, з якими до них звертаються громадяни. Такі специфічні особливості НПО сприяють підвищенню якості та ефективності послуг, що надаються, зростанню задоволеності споживачів. Крім того, на відміну від комерційного сектора, неприбуткові організації за своєю природою не орієнтовані переважно на отримання прибутку.

У разі зниження попиту на послуги, що надаються, позбавлення джерел або скорочення обсягів фінансування (наприклад, фінансової підтримки з боку держави) НПО не залишають ринок, а намагаються знаходити нові ресурси для продовження діяльності. Багато в чому це пояснюється наявністю соціальної місії неприбуткових організацій, яка не характерна для бізнесу.

Для підвищення ефективності участі НПО в наданні послуг у соціальній сфері необхідно:

Забезпечити формування механізмів координації діяльності державних і регіональних органів влади, органів місцевого самоврядування щодо розвитку ринку послуг у соціальній сфері із залученням НПО та громадських палат різного рівня.

Розглянути питання про необхідність наділення галузевих державних органів влади в соціальній сфері додатковими управлінськими функціями в галузі розвитку механізмів участі НПО в наданні послуг.

Забезпечити методичний супровід з боку профільних галузевих державних органів влади діяльності регіональних органів влади з питань розвитку ринку послуг у соціальній сфері, залучення до їх надання недержавних організацій за рахунок бюджетів державної бюджетної системи.

Розробити методики оцінки потреб у послугах, що надаються за рахунок бюджетних асигнувань, у розрізі послуг і категорій одержувачів.

Забезпечити регулярний перегляд наявних переліків послуг з урахуванням появи нових затребуваних одержувачами послуг, що надаються НПО.

Розробити методичні рекомендації щодо стандартизації та тарифікації послуг, що надаються НПО, які не надаються державними (муніципальними) установами.

Посилити контроль за несвоєчасним перерахуванням з бюджетної системи України фінансових коштів у рамках зобов'язань перед НПО відповідно до укладених угод про надання субсидій.

Центральним і регіональним органам влади забезпечити цифровізацію взаємодії з НПО, які надають послуги в соціальній сфері, і можливість надання звітності в електронній формі з використанням мережі «Інтернет».

Сприяти розвитку компетенцій співробітників НПО, які беруть участь у наданні послуг у соціальній сфері, зокрема за допомогою надання їм безоплатного доступу до програм підвищення кваліфікації працівників державних (муніципальних) установ.

Підвищити рівень поінформованості суспільства про реалізацію національних проєктів, а також забезпечити відкритість і доступність

інформації про можливості та способи участі в них НПО; про конкурси, що проводяться на надання субсидій (грантів), умови участі в них, про результати й переможців конкурсних відборів.

Особливо необхідно зазначити, що нині ситуація з доступом НПО до надання послуг у соціальній сфері та механізмами підтримки НПО аналізується лише з точки зору органів державної влади. Доцільно забезпечити і громадську оцінку цього процесу.

У проведеному аналізі показано, що основними стримувальними факторами розвитку НПО як недержавних виконавців послуг виступають адміністративні бар'єри доступу до бюджетного фінансування, невідповідні умовам, що змінюються, способи взаємодії регіональних органів управління з новими виробниками суспільних благ, а також недовіра переважної частини населення до діяльності недержавних організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агарков О. А. Соціально-політичний маркетинг: теоретичний і практичний аспекти : монографія / О. А. Агарков ; за наук. ред. В. М. Бебика. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – 314 с.
2. Аналіз системи державної статистики, обліку та оцінки розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=856>.
3. Білецький В. С. "Третій сектор" як основа громадянського суспільства [Електронний ресурс] / В. С. Білецький. – Режим доступу: <http://www.vesna.org.ua/txt/biletsky/trsec.html>.
4. Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку : за результатами соціологічного дослідження / [О. В. Безпалько, Ю. М. Галустян, А. В. Гулевська-Черниш та ін.] ; за заг. ред. А. В. Гулевської-Черниш. – Київ : Книга плюс, 2008. – 120 с.
5. Божкова В. В. Використання некомерційного маркетингу для реалізації цілей стійкого розвитку [Електронний ресурс] / В. В. Божкова. – Режим доступу: <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/7839/1/Bozhkova.pdf>.
6. Борисова Т. М. Маркетинг неприбуткових організацій у розрізі сфер діяльності: теорія і практика : монографія / Т. М. Борисова. – Тернопіль : Астон, 2015. – 284 с.
7. Борисова Т. Вектори розвитку маркетингової діяльності неприбуткових суб'єктів сфери охорони здоров'я України / Т. Борисова // Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів : монографія / Колектив авторів ; за заг. ред. В. І. Гринчуцького. – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 291–302.

8. Буко С. Л. Специфіка активності міжнародних НУО на ринку соціальних послуг / С. Л. Буко // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2006. – № 54. – С. 78–84.
9. Вінніков О. Організації громадянського суспільства в Україні: правда, брехня та державна статистика [Електронний ресурс] / О. Вінніков // Громадянське суспільство. – 2011. – № 2 (16). – Режим доступу: http://www.ucipr.kiev.ua/publications/organizaciii-gromadianskogo-suspilstva-v-ukraini-pravda-brekhnia-ta-derzhavna-statistika/view_print.
10. Вінніков О. Ю., Красносільська А. О., Лациба М. В. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – Київ : Агентство «Україна», 2012. – 80 с.
11. Вовк В. С. Надання соціальних послуг організаціями громадянського суспільства та регулювання волонтерського руху / В. С. Вовк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2007. – № 4 (жовтень–грудень). – С. 68–76.
12. Воліковська У. Волонтерство – діяльність прагматична та егоїстична у хорошому розумінні [Електронний ресурс] / У. Воліковська. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26725753.html>.
13. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – Київ : НІСД, 2015. – 36 с.
14. Горелов Д. Роль громадянського суспільства у реформуванні системи надання соціальних послуг населенню [Електронний ресурс] / Д. Горелов. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/28.htm>.
15. Горелов Д. М. Розвиток благодійництва в сучасній Україні : аналіт. записка [Електронний ресурс] / Д. М. Горелов. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1367/>
16. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями : метод. матеріали для тренера / О. В. Безпалько, Т. П. Авельцева, О. М. Петрик, Г. О. Притиск ; за заг. ред. І. Д. Зверєвої. – Київ : Наук. світ, 2004. – 69 с.

17. Дослідження проблем та викликів неприбуткового сектору в Україні у сферах освіти, віри, турботи та суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.management.lviv.ua/aktualno/news/item/download/24_a274b81ba24d4ec06c3715b45c1324f5.
18. Дуднєва Ю. Е., Обидєннова Т. С., Васильєва М. О. Особливості менеджменту неприбуткових організацій // *Modern Economics*. – 2020. – № 21. – С. 84–88. – DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-13).
19. Ефективність використання некомерційного маркетингу громадськими організаціями України : результати опитування, проведеного у 2011 році / упоряд. Х. Павлик, Н. Бордун. – Львів : Сполом, 2011. – 48 с.
20. Євтушок С. Сучасний досвід стандартизації регіональної благодійності (на прикладі США) / С. Євтушок // *Ефективність державного управління*. – 2012. – Вип. 32. – С. 284–292.
21. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073–VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2013. – № 25. – Ст. 252.
22. Закон України «Про громадські об'єднання» № 4572-VI від 03.09.2014 [Електронний ресурс] // *Відомості Верховної Ради України*. – 2013. – № 1. – Ст. 1. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
23. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
24. Іванов М. С. Розвиток інституту професійних спілок як важливий чинник становлення сучасного громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] / М. С. Іванов // *Наукові праці ЧДУ ім. Петра Могили. Серія : Політологія*. – 2014. – Т. 236, Вип. 224. – С. 38–41. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2014_236_224_9.pdf.
25. Ільчук Л. І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні [Електронний ресурс] / Л. І. Ільчук. – Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=363:20.

26. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : наук.-навч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова та ін. – Луганськ : ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка», Н.-д. центр пробл. соц. педагогіки та соц. роботи АПН України, 2008. – 319 с.
27. Камінська Т. М. Некомерційні інститути охорони здоров'я у постіндустріальній економіці: досвід для України / Т. М. Камінська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2012. – № 1 (8). – С. 39–48.
28. Касіль Р. М. Зарубіжний досвід взаємодії держави і неприбуткових організацій у наданні соціальних послуг вразливим верствам населення // Наукові праці НДФІ. – 2012. – Вип. 3. – С. 26–35.
29. Кириленко О. М. Профспілковий рух в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / О. М. Кириленко // Актуальні проблеми юридичної науки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 5–7 черв. 2014 р. – Суми : СумДУ, 2014. – С. 159–163.
30. Кочемировська О., Авчухова А. Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі : аналіт. записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1328/>
31. Кравченко Р., Кабаченко Н., Васильченко О. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери // Соціальна робота в Україні: перші кроки. – Київ : Академія, 2000. – С. 130–144.
32. Лариба Н. Громадські організації на ринку соціальних послуг : матеріали круглого столу «Реформа системи фінансування соціальних послуг, які надають неурядові організації» (09.12.2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/recent/5024/>
33. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп : навч. посіб. / Т. Л. Лях. – Київ, 2010. – 160 с.
34. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні : монографія / О. В. Макарова ; Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України. – Київ : Сочінський, 2015. – 244 с.

35. Малачівська М., Козлова І. Волонтерство в Україні та закордоном: особливості та можливості [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: http://www.city-institute.org/index.php?option=com_content&view=article&id=256&Itemid=222.
36. Матвіїв М. Я. Маркетинг благодійних організацій / М. Я. Матвіїв // Економіка і управління. – 2011. – № 1. – С. 90–96.
37. Миндра Л. В. Недержавні некомерційні організації України і Польщі як чинник демократичного суспільства // Україна і Польща в ХХІ столітті: проблеми і перспективи взаємовідносин. – Київ–Краків, 2002.
38. Модернізація суспільного сектора економіки в умовах глобальних змін : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. Ф. Мельника. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 528 с.
39. Надання соціальних послуг різним групам осіб, які постраждали від торгівлі людьми : метод. рекомендації. – Київ : Фенікс, 2011. – 64 с.
40. Оцінка громадянської участі та інститутів громадянського суспільства в Україні : короткий огляд результатів дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/assessment-of-civic-engagement>.
41. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: загальні тенденції, регіональні особливості : аналіт. доп. – Київ : НІСД, 2014. – 78 с.
42. Резнікова Н. В. До питання про адаптивність європейської соціальної моделі до українських реалій [Електронний ресурс] / Н. В. Резнікова. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/315/6.pdf>.
43. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери / Р. Кравченко, Н. Кабаченко, О. Васильченко // Соціальна робота в Україні: перші кроки / ред. В. Полтавець. – Київ : Видавничий дім «КМ Academia», 2000. – С. 130–144.
44. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування. – Київ : Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.

45. Сідельнік Л. Як залучити громадські організації до надання соціальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op>.
46. Сіленко А. О., Крук Н. В. Відкритий уряд: досвід Сполучених Штатів Америки та європейських країн / А. О. Сіленко, Н. В. Крук // Актуальні проблеми політики. – 2020. – Вип. 65. – С. 76–82.
47. Соціальний захист у зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/taxonony/term/4>.
48. Халецька А. А. Неприбуткові організації та їх значення в реалізації соціальної політики держави / А. А. Халецька // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_3_12.
49. Частка американців, які є членами профспілок, впала вдвічі за останні 30 років – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/349611/chastka-amerykantsiv-yaki-ye-chlenamy-profspilok-vpala-vdvichi-za-ostanni-30-rokiv-doslidzhennya/printable>.
50. Чернецький В. Ю. Вплив держави на формування моделей організації охорони здоров'я в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / В. Ю. Чернецький // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2012. – Вип. 2 (8). – Режим доступу: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-02\(8\)/12cvyzzk.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-02(8)/12cvyzzk.pdf).
51. Чи зможе громадянське суспільство вплинути на українську політику? (Загальнонаціональне опитування населення України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dif.org.ua/ua/polls/2011-year/chi-zmozhe-gromadjanske-suspilstvo-vplinuti-na-ukrainsku-politiku_.htm.
52. Чи можете Ви сказати, що залучені до активної громадської діяльності? (динаміка, 2008–2013) : Соціологічне опитування Центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=367.

53. Johns Hopkins Center for Civil Society Studies. The Comparative Nonprofit Sector Project: Findings by Country [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ccss.jhu.edu/index.php?section=content&view=16&sub=91&tri=93>.
54. Salamon L. M., Anheier H. K. The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision. – Baltimore : The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996. – 26 с.

ДОДАТКИ

Неприбуткові, благодійні та громадські організації в Україні У 2025 році 30% від усіх зареєстрованих неприбуткові

Право на захист, БФ

Благодійна організація «Благодійний Фонд „Право на захист“» — правозахисна громадська організація, яка комплексно працює над вирішенням проблем вимушеного переміщення та міграції, їх причин та наслідків. Наша діяльність спрямована на захист прав біженців, вимушених переселенців, осіб без громадянства та соціально незахищених верств населення.

Повернись живим, МБФ, БФ

«Повернись живим» — фонд компетентної допомоги армії. З 2014 року наша ключова мета — зробити Збройні Сили ефективнішими, зберегти життя військових та системно протидіяти ворогові. Від початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року ми збільшили допомогу армії в рази і підтримуємо захисників України, які змінили своє звичне життя та вийшли на лінію оборони.

Фонд закуповує обладнання, яке допомагає рятувати життя військових, зокрема, тепловізійну оптику, квадрокоптери, автомобілі, системи захисту та розвідки.

Наші інструктори займаються підготовкою саперів, операторів безпілотних літальних апаратів (БПЛА), артилеристів і снайперів, а ще навчають домедичній допомозі й сприяють проведенню секретних місій, про які ми обов'язково розповімо після перемоги.

З 2014 року Фонд зібрав на потреби ЗСУ понад 3 мільярди гривень, або понад 110 мільйонів доларів, та підготував більше 10 тисяч висококваліфікованих військових фахівців.

Ми розробляємо аналітику, яка стає основою майбутніх рішень держави в оборонній сфері, реалізуємо проекти підтримки ветеранського підприємництва та спортивної реабілітації.

Фонд має прозору фінансову звітність. Кожну пожертву та закупівлю можна відстежувати у режимі реального часу.

ВсімДім, ГО

Український благодійний проєкт

ГО «ВсімДім» — український благодійний проєкт для переселенців, мета якого — допомогти родинам ВПО адаптуватися та повернутися до нормального життя.

Як саме ми допомагаємо:

1. надаємо родинам ВПО допомогу у працевлаштуванні
2. виробляємо та безкоштовно надаємо окреме, гідне та комфортне тимчасове житло
3. надаємо психологічну допомогу.

Успішним кінцевим результатом нашої програми адаптації для ВПО ми вважаємо:

1. Досягнення родинами ВПО матеріальної незалежності та створення «фінансової подушки» для майбутньої вже самостійної оренди постійного житла або ж відбудови власного
2. Психологічно стабільний стан членів родини після проходження програми.

Детальніше ознайомитись з проєктом можна тут: <https://vsimdim.org>

Будемо вдячні кожному за поширення інформації серед родин ВПО, які потребують житла, працевлаштування та психосоціальної допомоги!

Міжнародний комітет порятунку

Міжнародний комітет порятунку (IRC) допомагає людям, які постраждали від гуманітарних криз, включно з кліматичною кризою, вижити, одужати та відновити своє життя. Заснований на заклик Альберта Ейнштейна в 1933 році, IRC зараз працює в більш ніж 40 країнах, які постраждали від кризи, а також у громадах по всій Європі та Америці. Ми забезпечуємо тривалий вплив, надаючи медичну допомогу, допомагаючи дітям навчатися та

розширюючи можливості окремих людей і громад, щоб вони стали самозабезпеченими, завжди прагнучи подолати нерівність, з якою стикаються жінки та дівчата.

Станом на 24 лютого IRC перейшов до реагування на надзвичайні ситуації та визначив партнерські агенції в Україні та Польщі для сприяння негайній допомозі, яка може бути використана там, де вона є найбільш необхідною. Водночас IRC розпочинає роботу в Україні та Польщі, щоб доповнити послуги партнерського реагування як за широтою, так і за масштабом.

Товариство Червоного Хреста України

Товариство Червоного Хреста України є всеукраїнською гуманітарною громадською організацією, яка допомагає державі у наданні гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та в мирний час. Товариство:

- бере участь у наданні міжнародної допомоги у разі катастроф і надзвичайних ситуацій,
- забезпечує медико-соціальну допомогу найменш соціально захищеним верствам населення,
- навчає навичкам надання першої допомоги,
- допомагає у відновленні втрачених внаслідок збройних конфліктів, природних катастроф чи процесів міграції родинних зв'язків, надає психосоціальну підтримку тощо.

Рокада, БФ

Фонд надає допомогу ВПО, постраждалому населенню, біженцям та шукачам захисту. З 2003 є партнером УВКБ ООН.

Дівчата, ГО

Ми проводимо просвітницькі заходи про основи жіночої фізіології та можливості професійної реалізації для дівчат-підлітків.

З березня по липень 2021 року ГО «Дівчата» за підтримки UNICEF реалізує просвітницький проект з менструальної гігієни для учнів 5–11 класів по всій Україні. Реалізація проекту передбачає проведення очних та онлайн уроків з менструальної гігієни в школах.

Янголи спасіння, БФ

Благодійний фонд «Янголи Спасіння» створений українцями та спрямований на допомогу українським родинам яких спіткала біда.

Засновники фонду українські підприємці, які не змогли стояти осторонь подій, що відбуваються в Україні.

Хало Траст (представництво в Україні)

ПРО НАС

ХАЛО пропонує нову кар'єру в авторитетній міжнародній організації, яка допомагає населенню постраждалому від війни. ХАЛО Траст — найбільша у світі гуманітарна організація з розмінування. ХАЛО — неурядова, неполітична та нерелігійна організація зі штаб-квартирою у Великій Британії. Місія ХАЛО — захищати життя та відновлювати засоби для існування тих, хто постраждав унаслідок конфлікту. ХАЛО працює в Україні з 2016 року, проводячи заходи з протимінної діяльності, які включають обстеження, розмінування та інформування щодо ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами.

International Medical Corps

Міжнародний медичний корпус надає екстрену допомогу постраждалим від конфліктів, катастроф та хвороб. Ми є глобальною гуманітарною організацією, діяльність якої спрямована на порятунок життів і полегшення страждань. Наша місія полягає в поліпшенні

якості життя через медичні втручання та пов'язані з ними заходи, які зміцнюють недостатньо забезпечені громади в усьому світі.

Terre des hommes - Допомога дітям у всьому світі, Фонд в Україні

Terre des hommes – провідна швейцарська організація допомоги дітям. За допомогою наших програм охорони здоров'я, захисту та екстреної допомоги ми щороку надаємо допомогу більш ніж трьом мільйонам дітей, молоді та їхніх сімей у понад 40 країнах. За допомогою підходу, що ґрунтується на правах, Terre des hommes (Tdh) прагне гарантувати повагу та реалізацію прав дітей для досягнення позитивних і стійких змін як на інституційному рівні, так і на рівні громади. Tdh розробляє програми, які підтримують права дітей та молоді та їхні найкращі інтереси, створюють сильну місцеву присутність у безпосередній близькості до дітей, їхніх сімей та громад, встановлюють тісну співпрацю з місцевими органами на основі поваги. Tdh накопичив досвід у Європі (Румунія, Молдова, Албанія, Косово) у програмах, спрямованих на підтримку незахищених сімей з дітьми для розвитку діяльності, що приносить дохід. В Україні Tdh працює з 2009 року через партнерства та юридично створені офіси з 2014 року. Програми в Україні спрямовані на дітей та молодь у зоні конфлікту.

Ветеран Хаб

Ми створили простір для ветеранів та громадських організацій, що працюють у сфері ветеранських справ. Тут команда фахівців працює з ветеранами, військовими, курсантами, поліцейськими, рятувальниками та членами їх родин. Наші двері відчинені для колишніх полонених, членів родин полонених, зниклих безвісти, заручників та загиблих.

Veteran Hub з 2018 року допомагає ветеранам зробити перехід з військової служби у цивільне життя. Ми надаємо психологічну допомогу, послуги юриста та консультації з працевлаштування. В нашому просторі працюють громадські організації та відбуваються публічні події. Ми розробляємо та впроваджуємо нові стандарти надання послуг, а також проводимо інформаційні кампанії.

Десяте квітня

«Десяте квітня» — громадська організація, реалізує програму УВКБ ООН яка спрямована на покращення захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО), населення, що постраждало від конфлікту, шляхом надання правової, соціальної, психологічної та гуманітарної допомоги, сприяння змінам законодавства, залучення громад до реагування на надзвичайні ситуації та пошуку довгострокових рішень, у співпраці з органами влади та за підтримки їх потенціалу, з особливим акцентом на найбільш вразливих групах.

Мирне Небо Харкова, БФ, БО

Благодійний фонд «Мирне Небо Харкова». Ми співпрацюємо з міжнародними партнерами для реалізації гуманітарних прєктів.

Проліска

Гуманітарну місію допомоги мирному населенню зони військового конфлікту було засновано волонтерами 10 липня 2014 року, на базі громадської організації «Проліска».

Основною метою Місії є всебічна допомога мирним жителям, які постраждали від війни в Україні.

У 2014–2015 р.р. волонтери Місії за підтримки приватних осіб брали активну участь у евакуації мирних жителів із населених пунктів, у яких відбувалися активні бойові дії. Силами Місії було надано допомогу у переміщенні на мирну землю понад 3500 осіб, з яких дві третини — жінки з дітьми.

Протягом 2014–2015 р.р. у пунктах збору гуманітарної допомоги, що були відкриті на вулицях м. Харків, було зібрано понад 350 тон гуманітарної допомоги: одяг, продукти харчування, медикаменти. Ця допомога щотижня доставлялася волонтерами Місії до населених пунктів, де тривали активні бойові дії.

З 2016 р. гуманітарна місія «Проліска» реалізує проекти, спрямовані на всебічну допомогу особам, які постраждали від війни в Україні за фінансової підтримки Агентства ООН

у справах біженців (UNHCR), Посольств Швейцарії, Австрії та Угорщини, Гуманітарного фонду ООН для України (UNH) та приватних донорів.

На сьогоднішній день Гуманітарна місія «Проліска» працює у Донецькій, Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Запорізькій, Вінницькій областях та у м. Ужгород (головний офіс).

Гуманітарна місія «Проліска» здійснює:

- соціальний супровід для найбільш вразливих осіб, які постраждали від конфлікту;
- допомога психологів для осіб, які постраждали від конфлікту, включаючи пролонговану психосоціальну підтримку;
- консультування у сфері захисту та з соціальних питань;
- надання матеріалів для екстрених ремонтів житла та інших матеріалів екстреної допомоги;
- підтримку трьох будинків для людей похилого віку недержавної форми власності гуманітарна допомога у вигляді продуктів харчування, гігієнічних наборів.

UN Volunteers

Програма Волонтери ООН була заснована Генеральною Асамблеєю ООН у 1970 році за ініціативою держав-учасниць ООН. Програма підпорядковується Програмі Розвитку ООН (ПРООН). Волонтери ООН (ВООН) — це програма Організації Об'єднаних Націй, сприяє миру та розвитку шляхом поширення волонтерства у всьому світі. Волонтерство є корисним як для суспільства загалом, так і для самої людини. Волонтери ООН поширюють культуру волонтерства, співпрацюють з партнерами для ширшого залучення молоді до волонтерської діяльності. В основі волонтерства покладені ідеї служіння та солідарності, і віра в те, що разом ми зможемо зробити світ кращим. Тобто, ми можемо стверджувати, що волонтерство є абсолютним віддзеркаленням Організації Об'єднаних Націй. Волонтери ООН отримують щомісячні виплати, а також страхування життя і повне медичне страхування.

Інтерсос

INTERCOS — це італійська гуманітарна організація, яка перебуває в авангарді серйозних надзвичайних ситуацій, щоб надати невідкладну допомогу жертвам воєн, насильства, стихійних лих і крайнього відчуження, приділяючи особливу увагу захисту найбільш уразливих людей.

Починаючи з 1992 року, наші працівники допомагають населенню, яке постраждало від гуманітарної кризи: ми надаємо медичну допомогу, розповсюджуємо предмети першої необхідності та надаємо притулок. Ми допомагаємо задовольнити основні потреби, такі як право на їжу, воду, здоров'я, захист і освіту.

Оператори INTERCOS працюють в **Україні**, **Польщі та Молдові**, щоб гарантувати **медичну допомогу, захист і психосоціальну підтримку** людям, які тікають від бойових дій, приділяючи особливу увагу найбільш уразливим верствам населення, таким як жінки та діти.

Голоси Дітей, БФ

«Жодна дитина в Україні не повинна залишитися наодинці з травмою війни», це основна місія фонду, яку гуртує навколо себе найкращих людей.

Фонд «Голоси дітей» допомагає дітям і сім'ям, які постраждали від війни з 2015 року. Завдяки благодійним внескам ми надаємо психологічну допомогу та індивідуальну гуманітарну підтримку сім'ям, працюємо з громадами й закладами для дітей в межах усієї країни.

Ключове завдання — допомогти дитині впоратися з тим, що відбувається навколо, та розвиватись. У нашому пріоритеті надання комплексної психологічної підтримки дитині та сім'ї, повне розуміння їхніх потреб, пропрацювання й робота з подолання в них наслідків війни.

Лікарі без кордонів (Бельгія)

Лікарі без кордонів/ Medecins Sans Frontieres (MSF) — це міжнародна гуманітарна організація, що надає допомогу в більш ніж 60 країнах світу для населення в скрутному становищі, жертвам стихійного лиха, техногенних катастроф та озброєних конфліктів незалежно від їх раси, релігійних чи політичних переконань.

Регіон Карпат, міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища

Международный фонд охраны здоровья и окружающей среды «Регион Карпат» NEEKA является неправительственной организацией, которая проводит свою деятельность в Западной Украине. Организация была основана в конце 90-х годов и ее изначальной целью была защита окружающей среды. Но с тех пор деятельность нашей организации значительно расширилась и в данный момент мы занимаемся также вопросами социально-гуманитарной и юридической помощи.

На протяжении тысяч лет Закарпатский регион служит своеобразным транзитным коридором, который связывает Европу и Азию. После распада Советского Союза, социальная система в новой независимой Украине была крайне разрушенной. Наиболее заметно это отражалось на секторе здравоохранения, поскольку многочисленные больницы и клиники перестали нормально функционировать. Вместе со своими западными партнерами NEEKA стремилась сократить этот разрыв, так как было очевидным, что жизнь тысяч людей, относящихся к уязвимым группам, в данном регионе протекала в ужасных условиях. Особенно это касалось искателей убежища и беженцев, которые задерживались на границе за попытки нелегально попасть в Европу, и в то же время не могли вернуться в родную страну. С каждым годом возрастало число задержанных при попытке незаконно пересечь границу с одним из 4 соседних государств ЕС, и 45% среди этой категории составляли женщины и дети (наиболее уязвимая группа). Именно в этот момент, NEEKA начала работать с людьми, чтобы попытаться обеспечить беженцев и искателей убежища основной помощью, которая сегодня представляет собой материальную, медицинскую, социальную и юридическую помощь. В настоящее время NEEKA имеет офис в Украине, Венгрии и Румынии, а также работает в соседних странах: Словакии и Польши.

Благодійний фонд Руслана Шостака

Благодійний Фонд Руслана Шостака. Ми вже запустили два масштабні проекти: <https://uakids.com.ua/ua> та <https://carforhero.com/>. Рятуюмо дітей-сиріт від війни та допомагаємо військовим наблизити нашу Перемогу

Вест Юкрейн Діджитал, ГО

Громадська організація

Клуб Добродіїв, благодійний фонд

Благодійний фонд «Клуб Добродіїв» — всеукраїнська благодійна організація, яка допомагає дітям з 2016 року. До повномасштабної війни діяльність фонду була зосереджена переважно на освіті та програмі наставництва для дітей-сиріт та дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах. Під час війни ми допомагаємо дітям за двома напрямками:

- **термінова допомога родинам з дітьми, які знаходяться на межі виживання** (продукти харчування, основні засоби гігієни для дітей, дитяче харчування);

підтримка дитинства під час війни (покращення емоційного стану та ментального здоров'я дітей та підлітків через творчість та активності соціально-емоційної підтримки).

СпівДія, БФ, БО

Всеукраїнський проєкт «СпівДія» — волонтерська P2P (людина для людини)-платформа, що об'єднує зусилля волонтерів, бізнесу та держави для допомоги тим, хто цього потребує.

Наш благодійний фонд «СпівДія» розвиває такі напрямки:

- **СпівДія Хаб** (регіональні простори, що діють на базі молодіжних центрів та просторів, активних волонтерських організацій; надає комплекс сервісних послуг для підтримки цивільного населення, яке постраждало)
- **СпівДія заради Дітей** (дружній простір, де дитина отримує психоемоційну підтримку через програму неформальної освіти)
- **СпівДія Шелтер** (місце, де тимчасово проживають внутрішньо переміщені особи, які постраждали)
- **Юридична підтримка** (надання безоплатної правової допомоги людям)
- **Психологічна підтримка** (індивідуальні та групові психологічні консультації тощо)
- **СпівДія Працевлаштування** (експертна допомога у працевлаштуванні)
- **СпівДія Підприємці** (надання підтримку для рестарту та адаптації власної справи)

Вкотре переконались — єдність рятує та долає будь-яке зло.

Разом до перемоги!

Благодійна організація Благодійний Фонд «СпівДія»

Caritas Ukraine

Карітас — це міжнародна мережа благодійних організацій, що є конфедерацією 165 національних організацій.

Нині Карітас України є унікальною за досвідом і масштабами діяльності національною організацією. В Україні нині налічується близько 20 регіональних організацій Карітасу України, до проектів залучено близько 1000 працівників і волонтерів. Впродовж останніх років річний бюджет Карітасу України становить приблизно 1 млн. євро. При цьому 94–97% з них — надходження з-за кордону.

Напрямки роботи:

- допомога кризовим дітям, молоді і сім'ям
- опіка дітьми трудових мігрантів
- реабілітація та інтеграція неповносправної молоді
- допомога в лікуванні онкохворих дітей
- домашня опіка для самотніх людей похилого віку
- консультування по догляду за хворими
- випозичання реабілітаційного обладнання
- паліативна медицина
- профілактика і опіка над людьми, що живуть з ВІЛ/СНІДом
- лобістська діяльність
- репатріація і реінтеграція українських мігрантів
- запобігання торгівлі людьми і надання допомоги жертвам торгівлі людьми
- надання гуманітарної допомоги
- робота благодійних їдалень
- підтримка і допомога ув'язненим людям
- допомога узалежненим особам
- допомога у надзвичайних ситуаціях
- благодійні акції
- розвиток волонтерського руху

Освітум

ENG for UARMY — це волонтерський проєкт, який займається популяризацією військової англійської в Україні. Зараз ми активно створюємо відеокурс з **Military English** для наших захисників. Команда волонтерів щоденно докладає зусилля, щоб українське військо якнайшвидше відповідало стандартам мовної підготовки НАТО **STANAG 6001**.

Посмішка ЮА, БФ

Фонд працює для людей, які опинилися в складних життєвих обставинах та об'єднує тих, хто хоче їм допомогти.

Долучаючись до діяльності фонду, ви даєте другий шанс людям та родинам, які опинилися в скруті. Ми з вами не лише вирішуємо поточні проблеми з їжею, домівкою чи одягом. Ми допомагаємо людям змінити життя — отримати психосоціальну підтримку, адаптуватися до нових умов життя, знайти роботу, навчатися, самостійно заробляти, захистити свої права. Ми хочемо, аби люди, які потрапили в скрутне становище, не залишались на одинці, а мали можливість отримати професійну допомогу та бути впевненими у конфіденційності. Місія Фонду «Ми допомагаємо та підтримуємо людей в складних життєвих обставинах та укріплюємо їх життєстійкість, розвиваємо системи надання соціальних послуг»

Наші цінності:

Чесність — у своїх діях ми сповідуємо правдивість, принциповість та вірність взятим зобов'язанням зобов'язанням допомагати людям у скруті.

Відкритість — ми завжди готові до організаційного розвитку, нових ідей та партнерства. Також ми прозорі і підзвітні перед бенефіціарами, місцевою громадою, місцевою владою, партнерами, донорами.

Людяність — в нашій діяльності на першому місці стоїть любов, увага до людини, повага до людської особистості.

Незалежність — ми діємо виключно в інтересах людей, які потребують допомоги, і не залежимо від чийось політичних, економічних, військових або інших цілей.

Емпатія — ми завжди уважно слухаємо, намагаємось розуміти, що думає та відчуває наш партнер або бенефіціар.

СОС Дитячі містечка Україна, БФ, МБО

СОС Дитячі Містечка Україна — благодійна недержавна організація, що розпочала діяльність у 2003 році та працює задля попередження сирітства в Україні, розвитку сімейних форм виховання для дітей, позбавлених батьківського піклування та підтримки молоді, яка виходить з-під опіки. Організація є членом міжнародної федерації SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf).

Команда «СОС Дитячі містечка» — це колектив професіоналів та однодумців, об'єднаних спільним баченням, цілями і цінностями. Ми творимо позитивні зміни у тих громадах, з якими працюємо.

Наша команда досягає визначних результатів у позитивному розвитку наших дітей. Ми приймаємо різноманітність культур, релігій, приймаємо інших людей такими, якими вони є.

Кожен співробітник є важливою ланкою в діяльності організації, відчуває себе частиною СОС Дитячі Містечка та ототожнюється з її цінностями у прихильності до дітей. У нашій команді створюється культура, яка цінує співробітників як рівноправних партнерів, визнає їх внесок та підтримує їх професійний розвиток. Ми відповідаємо за результати нашої роботи перед дітьми та їх родинами і за виконання своїх зобов'язань перед благодійниками та партнерами.

100 відсотків життя, БО (Київ)

Історія організації

Організація була заснована у 1999 році, коли сім ВІЛ-позитивних активістів, які працювали у ВІЛ-сервісних організаціях Одеси, Полтави та Києва об'єдналися для того, щоб захищати свої законні права, лобювати доступ до лікування, покращувати якість життя ВІЛ-позитивних людей в Україні. У листопаді 2000 року представники 15 регіонів провели перші установчі збори Мережі ЛЖВ, а 5 травня 2001 року ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» була зареєстрована в Міністерстві юстиції України.

Місія організації

Спираючись на гуманістичні ідеали, покращувати якість життя людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, шляхом об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін для надання психологічної, соціальної, консультативної, правової допомоги та адвокатування доступності лікарських засобів і діагностики для людей, що живуть з ВІЛ/СНІД, в Україні.

Стратегічні цілі

1. Розширення доступу до немедичного догляду, лікування та підтримки. 2. Лобіювання, адвокатування та захист прав ЛЖВ. 3. Формування толерантного ставлення суспільства до ЛЖВ. 4. Збільшення організаційної спроможності Мережі.

Alliance for Public Health, ICF

Міжнародний Благодійний Фонд «Альянс громадського здоров'я» — це провідна неурядова професійна організація, яка робить значний внесок у боротьбу з епідеміями ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, вірусних гепатитів та інших соціально небезпечних захворювань в Україні у співпраці з державними партнерами та організаціями громадянського суспільства шляхом надання фінансової та технічної підтримки відповідним програмам, які охоплюють понад 300 тис. представників найбільш уразливих верств населення, що є найвищим показником у Європі. Команда Альянсу налічує понад 100 професіоналів, які базуються у Києві.

Rescue.Now

Ми, українські волонтери, доставляємо гуманітарну допомогу до східної України та евакуємо людей до Полтави та Дніпра, найближчих безпечних міст.

До війни нас було 202 дивовижні людини з різним життям і цілями — ресторатори, фотографи, IT-підприємці, актори, викладачі, інвестори. Тепер наше життя поставлено на паузу, але коли ми його повернемо, ми будемо сильнішими та щасливішими, ніж будь-коли. Зараз Україна переживає гуманітарну катастрофу. Східна Україна є однією з його гарячіших точок. Поки солдати борються з окупантами та захищають свободу України, мирні жителі застрягли в зоні бойових дій, не маючи шансів покинути рідні міста через постійні бомбардування та обстріли.

Ми люди, які об'єдналися та створили найпотужнішу команду рятівників! Відкриваємо наші таємниці: кожен день ми рятуємо чиясь життя, допомагаємо багатьом людям та розповсюджуємо позитив і любов! Ми робимо те, що вміємо краще за всіх! Ми кайфуємо від своєї роботи та від приголомшливих результатів! Ми розквітаємо від слів подяки, від посмішок дітей які зараз у безпеці, від того як радісно махає хвостиком песик, який більше не почує звуки снарядів та вибухів, що лякають! Турбота — наш вибір!

Будуємо Україну Разом, ГО

Будуємо Україну Разом — це громадська організація, яка створює можливості для молоді творити зміни в Україні через волонтерство.

З 2014 року ми організуємо волонтерські відбудовчі табори, в рамках яких молодь мандрує Україною, відбудовує зруйновану інфраструктуру, створює молодіжні центри та розвиває місцеві громади.

Перемога мир, БФ, БО

Благодійна організація. Благодійний фонд Перемога мир

Проджект Хоуп-Зе Піпл-Ту-Піпл Хелс Фаундейшн Інк. (представництво в Україні)

Project HOPE — це міжнародна неурядова організація, що налічує понад 500 заангажованих співробітників і сотні волонтерів, які працюють у понад 25 країнах, відповідаючи на найгостріші глобальні виклики здоров'ю у світі. Протягом нашої 60-річної спадщини Project HOPE вилікував мільйони пацієнтів і надав ліки на суму понад 3 мільярди доларів місцевим організаціям охорони здоров'я по всьому світу. Ми допомогли створити сотні програм охорони здоров'я з нуля та реагували на гуманітарні кризи по всьому світу.

Освічена Ініціатива, ГО

Харківська обласна молодіжна громадська організація «ОСВІЧЕНА ІНІЦІАТИВА», заснована у 2008 році, реалізує освітні проекти для молоді, вразливих соціальних груп населення та надає гуманітарну допомогу українцям на передовій. Ми маємо широку присутність волонтерів у різних областях України: Запоріжжя, Харків, Київ, Чернівці, Донецька область, Дніпро, Черкаси — усього до 100 волонтерів. Ми співпрацюємо з міжнародними організаціями та українськими бізнесами (мережею аптек АНЦ, NOVUS LLC, YouControl, ActiveChat Inc., Creatio, Direct Marketing Solutions LLC. та ін.). У 2023 році ми стали **акредитованим партнером ООН у гуманітарних справах**.

Ми пропонуємо Вам стати частиною професійної та мотивованої команди із великим міжнародним досвідом. У Вас є можливість долучитися до зростаючої команди, яка робить добрі і корисні справи для України.

Помагаєм, БФ

Благотворительный фонд «Помагаем»

О нас:

Наш фонд был создан в 2009 году и объединил две группы неравнодушных людей: волонтеров, которые работали в детских больницах и отделениях, помогая тяжелобольным детям, и приемных родителей, принявших в свои семьи детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки. Именно это и обусловило основные направления работы фонда.

Наша миссия:

Соединять тех, кто хочет помочь с теми, кому нужна помощь, через создание и внедрение качественных инновационных проектов силами профессиональной команды фонда с привлечением широкого круга партнеров и доноров.

Что мы делаем:

- ПОМОГАЕМ материально, психологически и юридически больным детям и детям-сиротам, семьям в сложных жизненных ситуациях
 - ПОМОГАЕМ благотворителям и http://pomogaem.com.ua/volunteer_rus.html реализовать их потребность в помощи нуждающимся
 - ПОМОГАЕМ компаниям внедрять их социальные инициативы
- ПОМОГАЕМ сотрудникам расти профессионально.

Фонд Східна Європа, МБО

Фонд Східна Європа є одним із лідерів громадського сектору в Україні, реалізувавши понад 100 програм різного масштабу, тривалості та складності. Між напрямків нашої діяльності — розвиток демократії та громадянського суспільства, впровадження електронного урядування, розвиток малого та середнього бізнесу і соціального підприємництва, енергоефективні проекти та багато іншого.

Arche nova (представництво в Україні)

'arche nova — Ініціатива для людей в потребі' є нерелігійною неприбутковою неурядовою організацією (НУО), із головним офісом в м. Дрезден, Німеччина, яка здійснює свою діяльність в сфері гуманітарної допомоги, відновлення та розвитку. Наш пріоритетний напрямок — це водопостачання, санітарія та гігієна (ВСТ).

UAnimals

UAnimals — всеукраїнський гуманістичний рух. З 2016 року пропагує гуманне ставлення до тварин, їх захист від експлуатації та знущань. За останні роки нам вдалося добитися заборони цирків з тваринами в трьох десятках міст, домовитися про відмову від натурального хутра кількома десятками дизайнерів Ukrainian Fashion Week, допомогти у харчуванні та лікуванні тварин у притулках та реабілітаційних центрах. Всеукраїнський марш за права тварин збирає понад 5000 людей у 24 містах України. Детальніше —

<https://www.facebook.com/UAnimals.official>

<https://uk.wikipedia.org/wiki/UAnimals>

**Відновлення Добробуту, БФ, БО
Благодійний фонд
Діксі Груп, ГО**

DiXi Group заснована 2008 року в Києві як «мозковий центр», що здійснює дослідження та консультації у сфері енергетики — на перетині політики, public relations, безпеки та інвестицій. Перевагами розвитку DiXi Group є мультизадачність та мультисекторність.

Центр поєднує в собі як фаховий аналіз ефективності роботи та реформ конкретного сектору, так і більш широкі задачі — посилення прозорості та доступності енергетичної політики, покращення урядування, співпраця уряду з громадськістю та бізнесом.

Здоров'я українського народу, міжнародний благодійний фонд

Міжнародний благодійний фонд «Здоров'я українського народу» (ICF «Health Of Ukrainian People») (HOUP.ORG) — неприбуткова, неполітична організація, яка створена у 2009 році громадянами України та США з метою покращення та зміцнення здоров'я українців шляхом реалізації соціальних програм та проєктів, які мають позитивний вплив на здоров'я українців. Ми спеціалізуємось на медицині, на гуманітарних програмах та програмах, які змінюють якість життя.

Наша робота — скерована на допомогу людям, які потрапили у складні обставини (пов'язані із здоров'ям) але також ми допомагаємо професійним медичним спільнотам ставати кращими (навчаємо медпрацівників через те, що ми є офіційними провайдерами Безперервного Професійного Розвитку № 1235, зареєстрованими у «Центрі тестування» МОЗ України).

Ми — новатори у багатьох напрямках, використовуємо самі передові практики соціального підприємництва та фандрайзингу задля того, щоб опимально інвестувати ресурси благодійників у добрі справи і збільшувати кількість цих корисних ресурсів, скерованих на благі цілі.

Наша команда завжди шукає хороше співвідношення якості / швидкості / прозорості, саме тому — наш досвід дозволяє нам допомагати іншим неприбутковим організаціям працювати професійно та бути надійними.

Саме зараз ми є провайдерами унікальної Національної Програми #ВрятуйКінцівку яка допомагає рятувати поранені кінцівки українців від ампутацій та повертати постраждалих до нормального життя («не ампутуй-врятуй») про яку більше можна дізнатись за посиланням (презентація «Проти ампутацій»): <https://houpp.org/uk/reports/>

Ми — є дійсними членами Асоціації Благодійників України, володарями 5 зірок рейтингу «Компас бдагодійності» та улюбленицями розумних ЗМІ. :-)

Лікарі Без Кордонів Іспанія (MSF, Spain)

«Лікарі без кордонів» (MSF) — це незалежна міжнародна медична гуманітарна організація, яка надає невідкладну допомогу в понад 60 країнах людям, які постраждали внаслідок збройних конфліктів, епідемій, природних чи техногенних катастроф або позбавлені доступу до медичної допомоги.

MSF-Іспанія (OCBA) надає гуманітарну, первинну медичну допомогу та психосоціальну підтримку населенню за допомогою мобільних клінік в Україні з березня 2022 року. Наразі польова команда працює і реалізує заходи в **Полтавській, Харківській, Кропивницькій та Миколаївській областях.**

Тріангль Женерасьон Юманітер (Triangle Generation Humanitaire)

Асоціація «Тріангль Женерасьон Юманітер», заснована в 1994 році, є неурядовою організацією, що базується в Ліоні, Франція. TGH реалізувала безліч програм з термінової допомоги, відновлення та розвитку у наступних секторах: водопостачання, санітарія та гігієна, цивільне будівництво, продовольча безпека та розвиток сільського господарства, соціально-освітньої та психосоціальної підтримки в різних країнах, надаючи пряму і непряму

підтримку кільком сотням тисяч людей у співпраці з національними та міжнародними партнера. На даний момент асоціація працює у 10 країнах світу.

Французька міжнародна організація солідарності TGH (Triangle Generation Humanitaire) працює в Україні з 2016 року м. Краматорськ. Специфіка діяльності передбачає підтримку найбільш вразливих верств населення, які постраждали від конфлікту на Донбасі. Наразі, TGH хоче продовжити та посилити свою діяльність в Україні, тому розширюється та відкриває офіси в наступних містах: Львів — координаційний офіс та регіональні офіси в Вінниці, Черкасах та Дніпрі.

Українська освітня платформа

БО «Українська освітня платформа»

Українська освітня платформа (2000–2021 рр. — Львівська освітня фундація) — провайдер позитивних суспільних змін з понад 10-річним досвідом соціальних трансформацій. Ми віримо в Україну, об'єднуємо, навчаємо та підтримуємо людей з лідерським потенціалом, що створюють живі локальні громади через волонтерські, освітні та соціальні проекти.

Ми віримо в Україну та українців, об'єднуємо, навчаємо та підтримуємо людей, що створюють зміни у своїх громадах та виховують відповідальність.

Наша місія

Розвиваємо самозара (я)дність людей задля сильної України!

Наша візія

Країна відповідальних

Наші цінності

Віра в Україну

Повага до гідності кожної людини

Відповідальність

Ми розвиваємо громади України через підсилення та підтримку молоді, релігійних спільнот, фахівців соціальної сфери, органів місцевого самоврядування, локальних волонтерських, громадських та благодійних організацій.

Центр спасіння життя, БФ, БО

Благодійний фонд Центр Спасіння Життя, співзасновником якого є Антон Геращенко.

Створено «Київський обласний центр реабілітаційної медицини «РЕКАВЕРІ», «Центр складного ендопротезування, остеointegraції і біоніки» — допомагаємо важкопораненим захисникам України, які втратили кінцівки.

Мета фонду — порятунок життя!

Місія — надання допомоги тяжкохворим!

People in Need

Організація " Людина у біді " - це неурядова громадська організація з головним офісом у Чеській Республіці, яка здійснює діяльність у секторах надання допомоги та розвитку.

People in Need (PIN) – неурядова організація, що базується в Чеській Республіці і працює у сферах допомоги та розвитку. На початку серпня 2014 року PIN відкрив гуманітарну допомогу на сході України, і програма швидко розширюється. Основна увага приділяється допомозі ВПО, особам, які повернулися, та населенню, яке проживає на спірних територіях, у секторах продовольчої безпеки, WASH, житла та непрофільних організацій, захисту тощо.